

З ДНЕМ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ !

ОФІЦЕР УКРАЇНИ

Журнал Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

№ 10-11 (56-57) ' 2015

ОФІЦЕР УКРАЇНИ

Журнал Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

На першій сторінці обкладинки: учасник АТО курсант Ігор БЛАЖКО

На останній сторінці обкладинки: випускниця Академії 2015 року

лейтенант Анастасія ДЕМ'ЯНОВА

Фото Сергія ЛИТВИНЮКА.

ЗМІСТ

ЗАХИСНИКИ ВІТЧИЗНИ

України гарячі серця 6-7

БАГАТОНАЦІОНАЛЬНЕ ТРЕНУВАННЯ

*Курс підготовки українських піхотинців
військовими інструкторами США, Канади та
Литви розпочався в Міжнародному центрі
миротворчості та безпеки* 12-13

МІЖНАРОДНА ВІЙСЬКОВА СПІВПРАЦЯ

За досвідом – до Графенвера 16-19

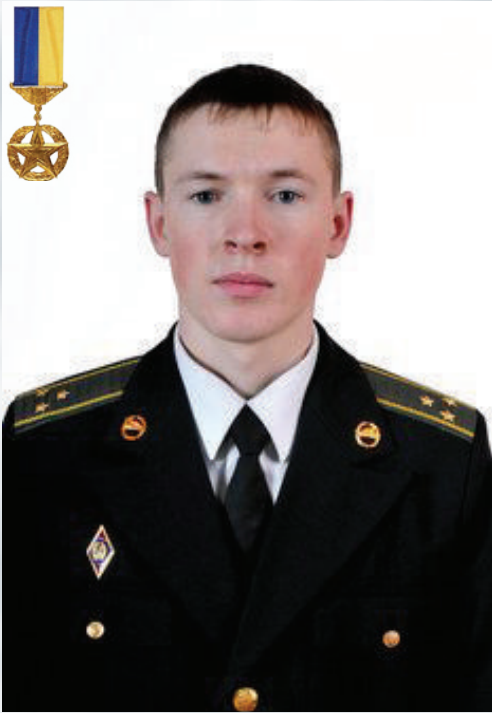
ДОСВІД АТО – В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

*Війна не пробачить спрощень
у вишколі майбутніх офіцерів!* 22-27

ЕКСПРЕС - КУРС

*Сьогодні – солдат, за три місяці – офіцер,
або Пройди підготовку,
якщо маєш вищу освіту* 38-39

ВАСИЛЬ БОЖОК,
старший лейтенант,
Герой України,
випускник 2013 року

«Навчаючись в Академії, я завжди намагався брати для себе якнайбільше з того, чого нас навчали наші педагоги, наставники, командири. Передусім під час практичних занять з будови та експлуатації БТТ, вогневої підготовки, тактики, що в подальшому мені надзвичайно знадобилось у військах, і особливо під час бойових дій на Сході нашої держави...»

Академія навчила мене виважено ставитися до будь-якої ситуації, завжди ретельно оцінювати обстановку і лише після цього приймати обґрунтовані рішення. Я вдячний за це науково-педагогічним працівникам. А ще за те, що прищепили мені любов до обраного фаху, що заклали риси справжнього командира-лідера, сформували почуття відповідальності.

Золота Зірка Героя, яку я отримав, – це нагорода всіх тих, хто впродовж чотирьох років навчання передавав мені свій життєвий та професійний досвід».

Знайомий-незнайомий старший лейтенант Василь Божок

Старший викладач кафедри тактики Національної академії сухопутних військ полковник запасу Михайло Годій одразу погодився на зустріч. Визнає, що інакше й не міг поставитися до пропозиції поговорити про старшого лейтенанта Василя Божка, якому Указом Президента України присвоєно високе звання Героя України. І передовсім тому, що розповіді про його виховання у засобах масової інформації та з телеекранів дещо ідеалізовані. А тому, м'яко кажучи, неправдиві.

Власне, і Василь дещо збентежений такою цікавістю до його скромної особи. Хоча усвідомлює: інакшою увага з боку суспільства до людини, яка відзначена вищою нагородою держави, бути не може. Про все це він розповідає своєму наставнику у телефонних розмовах. А вони впродовж двох останніх років відбуваються доволі часто. За останній місяць – дещо частіше, адже танки відведені від лінії розмежування і у командира танкової роти старшого лейтенанта Василя Божка стало більше часу на спілкування зі своїм викладачем.

Звісно, мене цікавило, яким же був курсант Божко? Виявляється,

доволі стриманим юнаком. Ніколи не був у передовиках, як ніколи не пас задніх. Навчався з неабиякою наполегливістю, був відвертим труженником.

– А все тому, що на відміну від інших курсантів він не запам'ятовував матеріал, що називається, зльоту. Тим більше якщо цей матеріал складний для сприйняття, – розповідає Михайло Васильович. – Тому й витрачав на вивчення теми значно більше часу, ніж інші. Але якщо, скажімо, відмінник вже за тиждень-два не міг доповісти нюанси, викладені при вивченні певної теми, то Василь знав все «назубок» і розкладав при потребі «по полочках».

Годій стверджує, що в їхній групі було таких двоє: Божок і його товариш Ярослав Яровий. Зажди разом, вони і сьогодні служать в одній частині. Навіть поряд проживають. Одне слово, не розлий вода. Вони могли, як мовиться, сьогодні, завтра і післязавтра не знати конкретного питання, але, вивчивши, запам'ятовували назавжди. Через роки і вночі розбуді, відповідь дадуть «до коми в статуті».

– Яюсь під випуск жартома

запитав Василя про порядок роботи командира під час організації бою, – а це вивчали ще на другому курсі, – і він дав вичерпну відповідь, – пригадує Михайло Васильович події більш як дворічної давнини. – Я б так сказав про нього: мужик-пахар, який все пропускає через себе, який знає: не виходить зараз – з часом прийде! Він дійсно готував себе до служби у військах і наполегливо працював над собою.

З отриманням лейтенантських погонів був скерований у 92-гу окрему механізовану бригаду. У квітні 2014 року у складі танкового батальйону – відряджений у Харківську область на прикриття державного кордону. І лише наприкінці грудня лейтенант отримав довгоочікувану відпустку і поїхав на рідну Житомирщину до батьків.

Та одразу по Різдві його терміново відкликали з відпустки. Після певних процедур та завантаження бойової техніки 20 січня у складі батальйону відбув в район виконання бойових завдань безпосередньо в зону АТО.

Впродовж трьох тижнів танковий взвод лейтенанта Василя Божка перебував в опорному пункті поблизу селища Луганське та виконував нагальні завдання щодо охорони траси Артемівськ – Дебальцеве від проросійськи налаштованих бойовиків. Протистояв агресору в інших регіонах. Як правило, підтримував піхоту, десантників.

– Вже тоді ми з ним стали частіше спілкуватися, – розповідає Михайло Годій. – Його цікавили питання і щодо правильного облаштування опорного пункту, організації оборони тощо. Я завжди радив Василеві прорахувати все наперед. Так би мовити, «проганяти ситуацію».

А далі був той пам'ятний звичайний бій, в ході якого лейтенант Божок підбив три ворожих танки.

Михайло Годій переконаний: Василь підспудно знав динаміку майбутнього поединку, усвідомлював все до дрібнички. Натомість лейтенант не був впевнений у фаховості механіка-водія та оператора-навідника. А все тому, що за кілька днів до того героїчного бою його танк вийшов з ладу.

Тоді у протистоянні з ворогом бронемашина Василя просто спалахнула, як сірник. І донині ніхто не знає, як все сталося. А екіпаж горів, не помічаючи цього. І поля бою не

полишав, аж допоки механік не відкрив люк і всередину не втягнуло жар від полум'я. Тоді підлеглі Божка і отримали опіки та контузію.

Командир роти запропонував взводному свій танк. Зрозуміло, що відтак і екіпаж виявився збірним. Механіка – військовослужбовця за контрактом солдата Артура Шахмандарова – лейтенант знав, адже служили в одному підрозділі. І його можливості щодо керування бойовою машиною Божку були більш-менш відомі. А ось навідника-оператора мобілізованого старшого солдата Віталія Лиска – побачив вперше. Та хіба це привід не йти у бій?

... Того пам'ятного дня танк лейтенанта Божка був доданий для вогневої підтримки підрозділам 79-ї окремої аеромобільної та 30-ї механізованої бригад, які отримали наказ вибити бойовиків із населеного пункту та зачистити його. Ведучи влучний вогонь з усього озброєння, при цьому вдало маневруючи, екіпаж впорався із завданням. Противник зазнав значних втрат у живій силі та техніці.

Та не встигла ще охолонути броня, як вже надійшов наступний бойовий наказ: вийти за селище Логвинове, замаскуватися у лісо-смузі та не допустити пересування по трасі ворожої бронетехніки.

– Долаючи шлях до визначеного місця, я щоразу пересвідчувався у можливостях бойової машини, фаховості своїх нових підлеглих. Давав команди механіку на маневр, а навіднику – на прикриття флангів, – розповідає телефоном старший лейтенант Василь Божко. – Я повинен був знати, чого вартують вони! А коли побачив танки противника, вирішив таки помінятися місцями з навідником. Нехай це виглядатиме дещо не скромно, та досвіду щодо стрільби у мене, погодьтеся, таки більше. І зонайменша похибка могла б коштувати життя екіпажу...

Дійсно, три Т-72 висувалися з боку Вуглегірська. За лічені хвилини після того, як Божок помінявся місцями з навідником, пролунав перший постріл. Від прямого влучання ворожа бронемашини спалахнула, наче сірникова коробка.

А лейтенант, оцінивши обстановку, миттєво віддав наказ увімкнути задню передачу і сховати бойову машину за підбитими БМП, що завмерли неподалік. Звідтіля екіпаж продовжував прицільно

стріляти по противнику. Натомість останній, не визначившись, звідкіля ведеться по ньому вогонь, гатив по раніше підбитому українському танку, який стояв по інший бік траси.

Невдовзі український екіпаж із засідки підбив і другий танк противника. Снаряд влучив, мабуть, у боєкомплект, адже вибухом башту бронемашини віднесло на десятки метрів.

У цей час до ворога на підмогу підійшло ще три танки. Але жодний з них не визначився з місцем перебування відважних українських танкістів. А коли одна з ворожих бронемашин, вочевидь, намагаючись засікти, звідкіля ведеться вогонь, виїхала з ґрунтової на трасу і почала долати міст через водну перешкоду, пролунав черговий постріл. Не зробити його лейтенант не міг: надто чітко побачив він корму Т-72. Танк спалахнув, втратив керування і завалився у воду.

Коли ж на поле бою вийшли ще декілька танків противника, Божко прийняв рішення на відхід.

Раніше у засобах масової інформації розповідали, що лейтенант розстріляв весь боєкомплект. Натомість, як стверджує Василь, він чітко знав: у нього залишалось ще 7-8 снарядів. Він добре пам'ятав академічну науку: близько 25 відсотків від боєкомплекту за настановами повинен мати екіпаж, аби вийти із бою. Не втекти, а продовжувати знищувати противника при відході.

Тому, здійснивши ще кілька пострілів і побачивши, що 72-ки зупинилися, лейтенант Божок розвернув машину і помчав до своїх. По дорозі підібрав на броню ще кількох десантників.

– Знаєте, він усвідомлював: щоб достойно протистояти ворогу, потрібно маневрувати, а не стояти за підбитими бронемашинами, – говорить Михайло Васильович. – А ще, як на мене, у цей відповідальний момент у нього відбулося поєднання теоретичних знань та практичних навичок, набутих в Академії і під час служби у військах. Він каже, що «спрацювали» одразу всі кафедри: вогневої підготовки, топографії, експлуатації, розвідки і тактики. Що все, чого досягнув за роки навчання і служби, «вистрілило» саме під час цього бою!

До речі, інші наші випускники, які приїждять або телефонують, також стверджують, що вийшли переможцем з тієї чи іншої ситуації

саме завдяки нюансам, які добре запам'ятали з часів навчання. Приміром, завжди дотримуються золотого правила: зробив 3-4 постріли – зміни місце дивлокації. А ще, не стріляй в лоб, хоч трішечки, але побач корму танка. І таких правил у танкістів достатньо. При цьому потрібно завжди мати світлу голову, чітко оцінювати обстановку, вміти спрогнозувати дії ворога.

Усі викладачі, з ким розмовляв, говорять, що Василь неабиякий скромняга. Він просто соромився телефонувати своїм наставникам після випуску. Приміром, до розмови з полковником запасу Годієм підштовхнув Ярослав Яровий, змусив його взяти слухавку. Зрештою, навіть після звитяжного бою Михайлові Васильовичу зателефонував саме Яровий. Натомість Божок згодом розповідав та відповідав на запитання, неначе соромлячись своїх героїських вчинків.

– Власне не потрібно нашого Героя ідеалізувати. Він, як і нинішні курсанти, інколи не був готовий до заняття. Але говорив про це завжди чесно і просив обов'язково призначити час для складання теми, – говорить полковник запасу Михайло Годій. – Він не був відмінником, але не був і нехлюєм. Власне, чомусь саме такі курсанти запам'ятовуються. А ще через свою натуру він особливо не проявляв ініціативу. Задаси запитання – відповідь. А не запитаєш – не підніме руку. Хоча матеріал завжди знав. Зрозуміло, за незначним виключенням...

Так що наш Герой-танкіст старший лейтенант Василь Божок – звичайнісінький українець, який за період виконання бойових завдань в зоні АТО підбив чотири танки противника. При цьому знову ж таки, саме через свою скромність і порядність вважає це не власною заслугою, а всього екіпажу.

На його переконання, в будь-якій, навіть найскладнішій, найнепередбачуванішій ситуації, а особливо під час бою з ворогом, головне – не розгубитися. А діяти відповідно до отриманих знань та навичок. Лише за таких умов святкуватимеш звитягу! Тому й бажає курсантам Національної академії сухопутних військ, майбутнім офіцерам, прискіпливіше опановувати усі хитрощі воєнного мистецтва.

Ігор МАХНО

УКРАЇНИ ГАРЯЧІ

Дорогі друзі!

Чергову річницю Збройних Сил України ми зустрічаємо в надзвичайно відповідальний для країни час, коли наші кращі військові формування, гідно наслідуючи традиції попередніх поколінь захисників України, поставили дійсно надійний заслін російському агресору та сепаратистам.

Масовий героїзм та мужність, самопожертву та беззавітну відданість військовому обов'язку демонструють нині військовики в ході Антитерористичної операції на Сході країни. Серед них і наші вихованці, понад 200 з яких відзначені високими державними нагородами, а п'ятьом присвоєно найвище звання – Герой України!

Не можемо не згадати сьогодні і тих, хто віддав своє життя за незалежність країни, мир і спокій на землі, світле майбутнє українського народу. Це кращі сини України, світла пам'ять про них, як і про загиблих випускників Академії, вічно житиме в наших серцях, а їхній подвиг слугуватиме прикладом чесно-го, беззавітного служіння Вітчизні!

З нагоди професійного свята – Дня Збройних Сил України – виказую впевненість, що колектив нашого видового навчального закладу й надалі докладе усіх зусиль для якісної підготовки фахівців для найчисельнішого виду Українського війська, а вихованці Національної академії сухопутних військ проявлятимуть рішучу готовність зі зброєю в руках захищати національні інтереси молодієї європейської держави, якісно виконуватимуть покладені на них найвідповідальніші бойові завдання.

Я щиро вітаю усіх вас з цим знаменним днем і бажаю вам та вашим сім'ям міцного здоров'я, сімейної злагоди, мирного неба, нових звершень у справі служіння Україні та її народу, віри у нашу Перемогу!

Начальник Національної академії сухопутних військ, доктор історичних наук, професор генерал-лейтенант Павло ТКАЧУК

Сьогодні вони – курсанти Національної академії сухопутних військ. Вони навчаються на перших курсах різних факультетів вишу та пишаються тим, що здобувають офіцерський чин саме у ньому. Це – молоді, сповнені сил і віри у майбутнє України, патріоти. Вони – військовослужбовці її Збройних Сил. А ще крім курсантського братства їх об'єднує причетність до визначних історичних подій у державі: ці хлопці брали безпосередню участь у Революції гідності та у бойових діях в Антитерористичній операції.

Як багато вже випало на їхню долю! Але ще більше попереду, адже саме їм розбудувати нову Україну, захищати її незалежність і територіальну цілісність.

Напередодні Дня Збройних Сил України мої співрозмовники згадали події на Майдані та на Донбасі, поділилися своїми враженнями та планами на майбуття.

Солдат Сергій ДОНЧЕНКО:

– Я завжди пишався тим, що народився в День ВДВ в моєму рідному Ковелі. Та вже у 18 поїхав до столиці, адже потрібно було годувати і забезпечувати нашу багатодітну сім'ю, яку ростила та виховувала лише мати. Події на Майдані пам'ятаю наче це було вчора. Величюдні

СЕРЦЯ...

мітинги, палаючі шини, барикади, коктейлі молотова й, звісно, балаклави. На жаль, я не мав змоги постійно бути на головній площі країни, адже потрібно було працювати, щоб і гроші отримувати, і не втратити роботу. Однак щоденно з дев'ятої вечора до третьої ночі разом з друзями були в епіцентрі подій. Допомогали в облаштуванні наметів, барикад, палили шини, кидали «коктейлі», щоразу очікуючи на наступ...

Після падіння режиму і втечі Януковича, я таки повернувся у Ковель і увійшов до ініціативної групи щодо протидії злочинній владі у рідному місті. А далі був Крим. Поїхав туди не заради цікавості, а з бажанням допомогти у боротьбі проти сепаратистськи налаштованих кримчан.

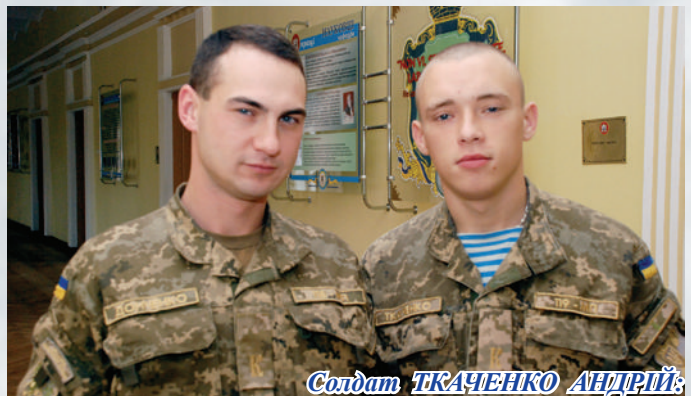
Коли ж розпочалася Антитерористична операція на Донбасі, одразу налаштував себе, що маю бути там, де виборюється незалежність України. Та керівники освітнього проекту «Школа помічника Народного Депутата», де я працював, були проти. Говорили, що моє знання і навички потрібні в цій відповідальній справі. Та все ж таки я настояв на своєму і 10 березня став – військовослужбовцем.

Після вишколу в навчальному центрі, у складі 30 механізованої бригади, відбув на другу лінію оборони, а невдовзі – і на першу, в селище Луганське, що за 12 км від Дебальцево-го. Вважаю, що саме там розпочалися хоч і найнебезпечніші, але все ж таки найкращі часи мого життя.

Пам'ятаю, як в один із вечорів я двічі впродовж двох десятків хвилин, ледь не став, як кажуть, двохсотим. Спочатку під час обстрілу наших позицій ворожою артилерією, снаряд в 20 метрах розірвався від мене... Я чудом вцілів. А кількома хвилинами потому, коли перебіжками прагнув дістатися до укриття, в мене ледь не поціливі... мій же товариш Сергій Бенза, який нині є старшиною нашого курсу. А чого дивуватися: була ніч і рухався я з боку «сепарів». Згадуємо все сьогодні з посмішкою, а тоді було не до сміху.

З часом наш батальйон підпорядкували новоствореній 54-й бригаді. Вона єдина, яку зареєстрували в зоні АТО, в Артемівську. Відтак, наш батальйон передислокували у місто Золоте, а мій блокпост став крайньою точкою оборони. Про бої з сепаратистами, російськими військовиками не переповідаємо. Скажу лише, що вони були щодня.

А ось про моє спілкування з генерал-лейтенантом Павлом Ткачуком, гадаю, усім буде цікаво дізнатися. Саме він запропонував мені й моїм товаришам навчатися в нашій Академії. Аргументував це тим, що нове Українське військо повинно формуватися із бойових військовиків, патріотів, які мужньо і героїчно відстоюють свою країну у цій «гібридній війні». І нині я пишаюся тим, що вдалося організувати 98 достойних бойових побратимів, які в не такому вже й далекому майбутньому стануть офіцерами Українського війська! Слава Україні! Слава Новій Українській Армії!!!

Солдат ТКАЧЕНКО АНДРІЙ

– Революцію Гідності я зустрів курсантом академії МВС, що у Києві. Події, які відбувалися на Майдані, в країні, настільки надихнули мене, що я не хотів бути стороннім спостерігачем. Написав рапорт на відрахування.

А далі я просто жив Майданом, дихав ним. Вочевидь я настільки заряджав усіх своїми ідеями, що мене стали порівнювати з динамо-машиною. Зрештою, і псевдо присвоїли: Динамо.

Коли ж революційні дії добігли свого кінця, я прийняв рішення про службу у 79-й окремій аеромобільній бригаді. Відтак відбув у зону проведення Антитерористичної операції, де виконував непрості завдання, брав участь у рейдах, супроводжував колони. Але ніколи не забути мені Донецький аеропорт!

Я був снайпером, коли моя рота заступила (останньою!!!) у це пекло. Про те, що аеропорт був саме таким місцем, свідчить хоча б те, що лише добравшись до місця виконання бойового завдання ми втратили чи не третину особового складу. Бої були щодня. Запеклі бої, за кожний метр летовища. Приміром, у лютому танки противника вели по нас вогонь зі ста метрів. А від російської піхоти нас інколи відділяли кілька десятків метрів... Прикро, що із роти нас залишилося 8 чоловік. Буду відвертим, і ми не вірили у те, що виживемо. Але сталося так, як сталося. І тепер ми повинні жити і діяти за наших побратимів! Щоб ворожий чобіт навічно щез з нашої Української землі!

Коли вирішив стати офіцером? Після того, як після реабілітації, коли повернувся в частину, зателефонував мама. Розповіла, що на сторінці Сергія Донченка у Facebook ознайомилася з оголошенням про набір військовослужбовців до Академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. Я виказав бажання, хоча мало вірив у таку можливість. А коли надійшов наказ – був безмежно радий!

Я твердо переконаний, ми з друзями змінимо нашу країну. Пролита кров наших побратимів, смерть найкращих з нас, не будуть марними.

Продовження на стор. 20-21

Полковник Андрій РОМАНИШИН:
**«ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОНАННЯ
 БОЙОВОГО ЗАВДАННЯ НАПРЯМУ
 ЗАЛЕЖИТЬ ВІД
 МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ
 ГОТОВНОСТІ
 ОСОБОВОГО СКЛАДУ»**

Досвід проведення Антитерористичної операції на Сході України нині активно впроваджується в процес розбудови Українського війська, підготовки висококваліфікованих офіцерських кадрів у видових вишах держави. Нещодавно в районі збройного протистояння працювала група фахівців, у складі якої був і начальник кафедри Морально-психологічного забезпечення діяльності військ нашої Академії полковник Андрій Романишин. Про мету та основні завдання роботи в зоні АТО, враження від побаченого він розповідає нашому кореспонденту.

– Війна з російським агресором на Сході України черговий раз підтвердила, що ефективність виконання підрозділами завдань за призначенням напряму залежить від морально-психологічної готовності особового складу. Саме патріотизм, військова дисципліна та психологічна стійкість є головними чинниками у досягненні перемоги у сучасному бою.

Нашу робочу групу, у складі якої був також начальник науково-дослідної лабораторії проблем інформаційно-психологічного протистояння загальновійськового факультету підполковник Володимир Пазина, очолював

виконуючий обов'язки Першого заступника начальника Головного управління по роботі з особовим складом ЗС України полковник Олег Бойко, добре відомий усім нам по службі та роботі в нашому видовому виші.

Відповідно до розпорядження Начальника Генерального штабу – Головнокомандувача ЗС України генерала армії Віктора Муженка нам було поставлено завдання визначитися з можливостями створення дієвої системи управління морально-психологічним забезпеченням (МПЗ) виконання завдань Антитерористичної операції, виявити чинники, які як позитивно, так і

негативно впливають на організацію МПЗ при виконанні бойових завдань, перевірити організацію інформаційно-пропагандистського забезпечення, ефективність заходів психологічного супроводу тощо.

До цієї роботи нас з підполковником Володимиром Пазиною залучили не випадково: оцінку діяльності повинні були дати незацікавлені особи, які, образно кажучи, не вяряться в цій структурі, однак мають достатній досвід роботи в системі МПЗ діяльності військ. Окрім того, ми працювали і на Академію: все побачене ретельно оцінимо, зробимо відповідні висновки і запровадимо у навчально-виховний процес підготовки офіцерів. І не лише вихователів, але й фахівців інших спеціальностей, які навчаються у виші.

– **Андрію Миколайовичу, а чому, власне, постало це питання?**

– За понад двадцять років нашої незалежності Українське військо перебувало у такому стані, коли мова про досвід щодо ведення бойових дій взагалі не йшла. У тому числі і про організацію МПЗ виконання бойових завдань.

– **А як же бути, скажімо, із заходами МПЗ, які провадилися у миротворчих місіях, починаючи з Югославії і закінчуючи Ліберією та Конго?**

– Вони були несистемними, специфічними до конкретного регіону. Тим більше що максимальний контингент, який перебував у місії, – це бригада. Зрештою, навіть тим досвідом МПЗ виконання завдань національними контингентами і персоналом ми скористались бездарно.

Добре пам'ятаю, як після повернення з Іраку, де проходив службу на посаді офіцера-психолога окремого механізованого батальйону, я намагався своїм начальникам надати пропозиції щодо питань психологічного забезпечення виконання миротворчих завдань. Та все пішло наче у прірву. Мої дописи нікого не цікавили! В тому числі журнали «Військо України» та «Камуфляж». Зате російське видання «Солдат удачі» надрукувало мою статтю одразу і запропонувало

писати ще, з метою акумуляції нашого миротворчого досвіду, якого у Росії не було. І так відбувалося з усіма нашими позитивними надбаннями, які Збройні Сили накопичували більше двадцяти років. У зоні збройного протистояння на Донбасі ми маємо, скажімо так, всі рівні морально-психологічного забезпечення, починаючи з тактичного і закінчуючи стратегічним на рівні держави.

Ця система потребує ретельного вивчення і відлагодження, щоб діяти чітко, безперервно і ефективно: від Верховного Головнокомандувача і до останнього солдата на передовій. Починаючи з елементарного: доведення інформації від вищого військового керівництва до відділення, взводу. І так у кожній із п'яти складових МПЗ: психологічному, культурологічному, інформаційно-пропагандистському, соціально-правовому забезпеченні, а також захисті від негативного інформаційно-психологічного впливу.

Давайте будемо чесними: за понад два десятиліття ми так і не спромоглися створити систему морально-психологічного забезпечення щодо підготовки та ведення бойових дій. Навіть таку, що розписана у численних керівних документах, рекомендаціях та настановах. Її просто не існує на практиці.

– **Щоб було зрозумілим, про що йдеться, давайте підтвердимо сказане вами конкретними фактами.**

– Гарзд. У нас було відпрацьовано багато різних керівних документів щодо організації і проведення заходів МПЗ підготовки і ведення бойових дій. Але відпрацьовувались вони людьми, які не мали власного бойового досвіду і не переймалися вивченням досвіду армій передових країн світу. Зважте: за всі роки заходи МПЗ бойових дій на рівні підрозділу практично не були прописані у документах. Посадовці просто не знали, що треба робити з питань МПЗ в окопі, тому і писали про МПЗ армійських та корпусних операцій. Відтак, як на мене, документи відпрацьовувались для галочки. Згадайте, як нам весь цей час говорили: ми не збираємось ні з ким воювати, і на нас ніхто не нападатиме. А час показав якість цих «фахівців» і «провидців».

Уявляєте, у нас навіть складові МПЗ не збігаються з тими, які записані у Концепції МПЗ підготовки та ведення операцій (бойових дій) у ЗС України та у Бойових статутах Сухопутних військ ЗС України.

Я вже не кажу про те, що у нас не було та немає досі сучасних технічних засобів інформації, які б дозволяли здійснювати

інформаційно-пропагандистське забезпечення військовослужбовців у бойових порядках в режимі реального часу. Всі ті старі радіоприймачі «інтегралі», «маяки», де не передбачений FM-діапазон, польові автоклуби з плівковими кіноапаратами з епохи «доісторичного матеріалізму», не дозволяють якісно організувати заходи МПЗ.

Більше того, «реформатори» практично знищили систему підготовки фахівців з МПЗ. Тільки завдяки зусиллям керівництва Національної академії сухопутних військ у нашому виші розпочалась підготовка заступників командирів підрозділів по роботі з особовим складом, перший випуск яких відбудеться наступного року.

Так що, працюючи у частинах та підрозділах в зоні АТО, ми пересвідчилися: у військах катастрофічно відчувається нестача якісно підготовлених фахівців з МПЗ. При цьому на посади заступників командирів по роботі з особовим складом призначаються офіцери без відповідної освіти та рівня підготовки, що, у свою чергу, не може не позначатися на якості проведених заходів.

– **Із сказаного вами зрозуміло: ваша група працювала не лише з відповідними посадовими особами у штабах АТО, секторів. Ви доходили і до рот, взводів, тобто тих підрозділів, які виконують завдання безпосередньо на передовій...**

– Ми працювали у секторах «С», «Б» та «М». Спочатку вивчали питання у відділі морально-психологічного забезпечення штабу АТО. З'ясували, як здійснюється управління підлеглими структурами, тобто групами МПЗ у секторах, як провадиться співпраця із заступниками командирів бригад по роботі з особовим складом, доводиться та отримується інформація тощо.

Зважаючи на окреслені завдання, ми вибирали для роботи не лише частини та підрозділи, які прибули у зону АТО із місць постійної дислокації, але й ті, що були нещодавно сформовані. Зрозуміло, що працювали ми не лише в штабах секторів, бригад, але й в ротах, взводах на передовій. На прохання керівництва секторів працювали й в

колективах, де існували певні проблеми з питань організації МПЗ, надавали посадовцям конкретну допомогу.

У кожному регіоні, куди приїздили, збирали офіцерів по роботі з особовим складом і говорили з ними не лише про проблемні питання, які цікавили нас. Ми прислухалися передовсім до їхніх пропозицій, які покликані покращити систему МПЗ у зоні АТО.

Ми спілкувалися також з усіма командирами бригад, батальйонів, рот та взводів, у яких працювали. В тому числі і з нашими випускниками різних років. Цікавило все: від банального, чи потрібен заступник командира по роботі з особовим складом (для чого? з якими обов'язками?), до проблемних питань, які перешкоджають якісно виконувати завдання щодо МПЗ.

– Андрію Миколайовичу, не є таємницею, що існує певна невідповідність щодо діяльності заступника командира по роботі з особовим складом у мирний та воєнний час.

Поінформований, саме висновки вашої робочої групи, очолюваної полковником Бойком, будуть покладені в основу переходу до єдиної системи морально-психологічного забезпечення у ЗС України.

– Я б не хотів торкатися цього питання, адже призначені

відповідні посадові особи, які, власне, і працюють над ним. Скажу лише, що зміни назріли. Не може заступник командира по роботі з особовим складом у мирний та воєнний час займатися різними видами діяльності. Поясню: у мирний час він відповідає за організацію виховної роботи, а в особливий період – за морально-психологічне забезпечення. Тому й нині провадиться робота щодо єдиної системи МПЗ у ЗС України.

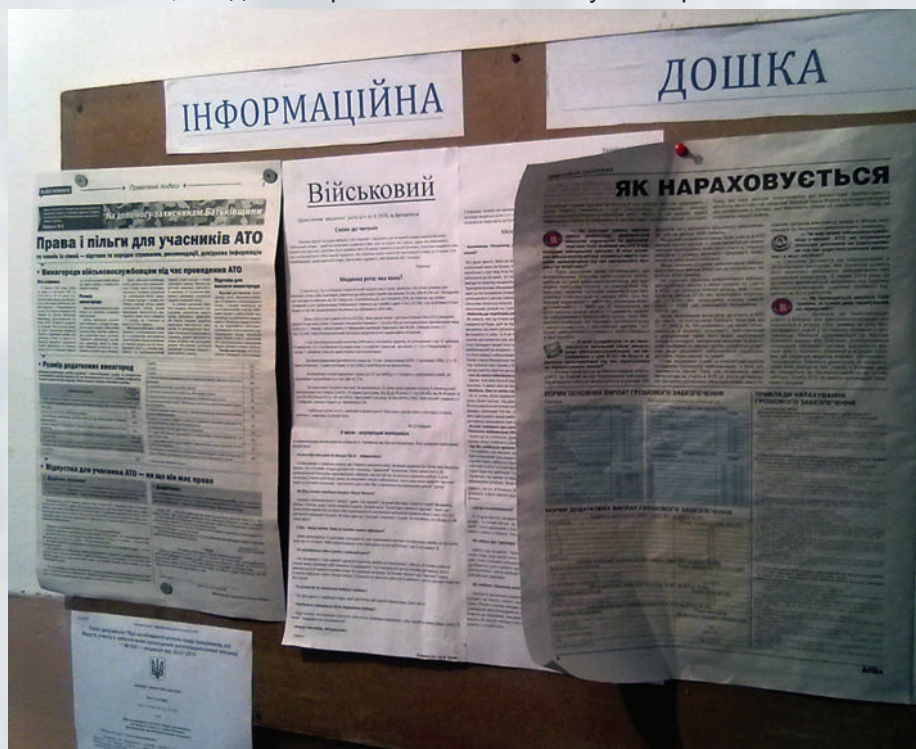
– А яка ваша думка щодо капеланства у військах?

– Діяльність священиків у зоні АТО підтвердила необхідність запровадження капеланства в Українському війську. З ними тісно співпрацюють заступники командирів по роботі з особовим складом. Я навіть скажу так: вони працюють у тандемі. До речі, ще донедавна на слуху була думка, що офіцерів структур по роботі з особовим складом потрібно замінити на священнослужителів. Досвід АТО категорично відкинув це твердження. У кожного свої завдання, своя ніша. І ніколи капелан не замінить, скажімо, психолога. Як і священика – заступник командира по роботі з особовим складом.

– Не можна не запитати вас про те, як зарекомендували себе в зоні збройного протистояння випускники нашої Академії?

– Моя оцінка буде суб'єктивною і, можливо, вона комусь буде не до вподоби. Скажу так: не такі вже й погані наші вихованці, як комусь здається, і не так вже й погано їх готуємо!

Переважна кількість з них – чудові офіцери й цілком пристойні фахівці. Відгуки про них чудові як від їхніх безпосередніх начальників, так і від підлеглих, з якими вони воюють, захищаючи Україну.

Я далекий від думки, що, при-
міром, випусників 2014 року та
лютого 2015 року, відповідно стар-
ших лейтенантів Романа Волоса
й Олександра Джугова призначе-
но на посади командирів рот, як
мовиться, за красиві очі! Або ж за
дзвінком «верхів»...

А ще надзвичайно приємно, коли
випускники на війні виказують вдяч-
ність за науку і просять передати
вітання своїм викладачам, коман-
дирам. Випусник 2010 року капітан
Олексій Халабуда – вже заступник
командира батальйону. Коли дізна-
вся, що ми з полковником Бойком
у сусідньому підрозділі 72-ї брига-
ди, одразу приїхав. Не лише щоб
побачити своїх вчителів, подякува-
ти і передати привіт Академії, але
й порадити, на що звернути увагу
при навчанні та вишкілі майбутніх
офіцерів. Говорив по суті, змістов-
но, відчувалося, що переймається
цим.

Або ж випусник нашої кафедри
2009 року капітан Василь Украї-
нець. Можливо, не досить приємно
буде це почути окремим його одно-
курсникам, але він на голову вищий
у професійному плані. Василь має
незаперечний авторитет в бригаді,
як хороший фахівець, вихователь,
як офіцер, який вміло командував
взводом у бою. І це при тому, що
випускався начальником клубу.

Тобто він постійно працює над со-
бою...

Врешті-решт, про якісну підго-
товку наших випусників говорить
той факт, що більше 200 вихован-
ців відзначені державними нагоро-
дами, а п'ятьом з них присвоєно ви-
соке звання Героя України!

Звичайно, ми не зупинятиме-
мось на досягнутому. Бойовий до-
свід наших випусників й надалі
впроваджуватимемо у навчаль-

но-виховний процес. З цією метою
було б доцільно провести «круглий
стіл» з нашими вихованцями різних
спеціальностей і років випусків, аби
почути та відпрацювати їхні про-
позиції для покращення якості під-
готовки офіцерів. Це будуть реко-
ментації людей, які пройшли через
горнило війни на первинних коман-
дирських посадах!

*Спілкувався Ігор МАХНО
Фото з архіву підполковника
Володимира ПАЗИНИ*

Курс підготовки українських піхотинців військовими інструкторами США, Канади та Литви розпочався в Міжнародному центрі миротворчості та безпеки

У Міжнародному центрі миротворчості та безпеки (МЦМБ) Національної академії сухопутних військ, відбулось урочисте відкриття багатонаціонального тренування підрозділів Збройних Сил України в рамках Об'єднаної багатонаціональної тренувальної групи.

Цикл навчання розрахований на підготовку фахівців підрозділів Сухопутних військ ЗС України за стандартами армій провідних країн світу. З української сторони у заході братимуть участь військовослужбовці 5 батальйонів визначених окремих механізованих бригад.

Окрема увага приділяється підготовці українських розрахунків станцій контрбатареїної боротьби AN/TRQ-36, переданих Збройним Силам України в якості допомоги урядом Сполучених Штатів Америки. Радіолокаційна станція AN/TRQ-36 – мобільна РЛС, яка виявляє артилерійські снаряди, випущені однією або кількома гарматами, гаубицею, мінометом або ракетною установкою, та за їх траєкторією обчислює місцезнаходження зброї. Розвинені системи здатні оперативно передавати інформацію для дружньої артилерії, для завдання контрбатареїного удару. Дальність дії радара перевищує 24 кілометри. Особовий склад розрахунків має

опанувати нову складну техніку артилерійської розвідки у короткий термін. На цьому наголосив Президент України Петро Порошенко.

Навчати українських піхотинців та артилеристів будуть інструктори збройних сил США, Канади та Литви. Курс підготовки розрахований до 2017 року. Навчальна програма обов'язково включатиме у себе наступні елементи: тактику, вогневу підготовку, тактичну медицину, організацію зв'язку, протидію вибухонебезпечним пристроям тощо.

Урочиста церемонія відкриття навчання відбулась на території військового містечка «Центральне» МЦМБ. Старт об'єднаному тренуванню дали представники

країн-учасниць. Від Сполучених Штатів Америки: Надзвичайний та Повноважний Посол США в Україні Джефрі Пайєтт та Командувач Сухопутних військ ЗС США в Європі генерал-лейтенант Фредерік Бен Ходжес.

Від уряду Канади: Надзвичайний та Повноважний Посол Канади в Україні Роман Ващук та командувач Об'єднаних операцій ЗС Канади контр-адмірал Пітер Елліс.

Делегація Литви: Надзвичайний і Повноважний Посол Литовської Республіки в Україні Пан Марюс Януконіс, радник при Міністерстві оборони України та Генеральному штабі ЗС України з питань реформування Сил спеціальних операцій підполковник Міндаугас Рікашюс.

Окрім того, на заході були присутні заступник Голови Верховної Ради України Оксана Сироїд та перший заступник голови Львівської облдержадміністрації Ростислав Замлинський. Зустрічав високоповажних гостей начальник Національної академії сухопутних військ генерал-лейтенант Павло Ткачук.

– Тренування військовослужбовців ЗС України буде насиченим і проходитиме у п'ять етапів, – наголосив Командувач Сухопутних військ ЗС України генерал-лейтенант Анатолій Пушняков. – Програма тренувального курсу передбачатиме вивчення дії підрозділів в обороні та наступі, проведення рейдових дій тощо. Навчені та вмотивовані військовослужбовці потрібні у військах.

Командувач Сухопутних військ ЗС України також зазначив, що усі українські підрозділи, які залучатимуться до проведення тренінгу, укомплектовані виключно військовослужбовцями за контрактом. Солдати та офіцери підрозділів мають досвід реальних бойових дій на Донбасі. Зокрема, серед особового складу 4-го резервного батальйону, який першим приступить до засвоєння навчальної програми, понад 30 військовослужбовців відзначені державними нагородами за мужність та героїзм, проявлені у боях на Донбасі. Серед них лицарі ордена Богдана Хмельницького III ступеня майори Роман Куринюк та Вадим Чорний, нагороджений орденом «За мужність» III ступеня старший лейтенант Богдан Гудим.

Після завершення підготовки за стандартами армій провідних країн світу, наші військовослужбовці будуть готові виконати поставлені

завдання у зоні проведення АТО. Зокрема, українські бойові розрахунки станцій контрбатареиною боротьби AN/TPQ-36, переданих Збройним Силам України урядом США, однозначно будуть скеровані для виконання завдань у зоні проведення Антитерористичної операції.

Під час брифінгу Надзвичайний та Повноважний Посол США в Україні Джефрі Пайєтт та командувач Сухопутних військ ЗС США в Європі генерал-лейтенант Фредерік Бен Ходжес наголосили, що уряд та збройні сили США й надалі допомагатимуть Україні, зокрема у реформуванні та зміцненні сектора національної безпеки. Також генерал-лейтенант Фредерік Бен Ходжес відзначив велику роль у підготовці українських воїнів за участі збройних сил країн-членів НАТО колективу Міжнародного центру миротворчості та безпеки Національної академії сухопутних військ та дав високу оцінку його навчально-матеріальної бази.

Загалом в Україні, на запрошення уряду та керівництва держави, до березня 2017 року перебуватиме близько 500 військовослужбовців США, Канади та Литви, які в якості інструкторів здійснюватимуть підготовку солдатів та офіцерів Збройних Сил України.

- Тренування військовослужбовців ЗС України буде насиченим і проходитиме у п'ять етапів, - наголосив Командувач Сухопутних військ ЗС України генерал-лейтенант Анатолій Пушняков. - Програма тренувального курсу передбачатиме вивчення дії підрозділів у обороні та наступі, проведення рейдових дій тощо. Навчені та вмотивовані військовослужбовці потрібні у військах.

Перша аеромобільна десантна рота 1-го аеромобільного десантного батальйону 95-ї окремої аеромобільної бригади, як і решта підрозділів цього славетного з'єднання, з перших днів знаходиться в зоні проведення Антитерористичної операції. Ці мужні воїни пройшли з боями майже всі «гарячі точки» Донбасу. Чимало героїв-десантників цього підрозділу поклали на вівтар війни власне життя. Своєю самовідданою службою, мужніми вчинками вони засвідчили безмежну любов до Батьківщини. Вони залишилися вірними кожному слову Військової присяги. На їхньому прикладі буде виховуватись не одне покоління захисників України.

ТРЕТІЙ ПАРАД ОБОВ'ЯЗКОВО БУДЕ ПЕРЕМОЖНИМ

Моєму співрозмовнику лише 23 роки, проте в його очах, наче у книжці, можна прочитати, що молодому офіцерові довелося пережити за місяця бойових дій. Вглядаюся в це молоде обличчя і розумію: вік на війні – поняття умовне.

Свою військову кар'єру старший лейтенант Михайло Яценко розпочав у 13 років, коли вступив до Київського військового ліцею імені Івана Богуна. Це був його перший крок на шляху до заповітної мрії стати офіцером-десантником. Згодом були важкі іспити під час вступу до Академії сухопутних військ.

Швидко промайнули роки навчання, і от вчорашній курсант уже приймає посаду командира взводу в 95-й оаебр. Тоді, вдивляючись в обличчя своїх підлеглих, більшість з яких були старші та досвідченіші за нього, лейтенант Яценко й уявити не міг, що за деякий час йому доведеться вести цих людей у справжній бій.

Його війна розпочалася в березні 2014 року, коли підрозділ десантувався посеред поля на Чонгарському перешийку для відбиття можливого нападу російських військ з кримського напрямку. Згодом десантники отримали наказ узяти під контроль газорозподільну станцію на Арабатській стрілці.

– Там ми близько місяця стояли за 300 метрів від позицій російських «зелених чоловічків», – розповідає Михайло. – До останнього не хотілося вірити, що це – війна.

Невдовзі десантників вертольотами перекинули під Добропілля на Донеччині, а потім у Краматорськ для

оборони аеродрому. Маючи у своєму інженерному арсеналі лише саперні лопатки, Михайло разом із підлеглими облаштовували вогневі позиції, з підручних засобів створювали укриття.

Саме завдяки вмілому командуванню, добре обладнаній позиції та мужності десантників усі атаки противника були відбиті.

– Найбільше нам тоді дошкуляв АГС-17, який російські найманці встановили на цвинтарі. Однак наші спецпризначенці швидко змусили його «замовкнути», – розповідає старший лейтенант Яценко.

Далі житомирські десантники отримали бойове завдання розбити добре укріплений блокпост терористів під населеним пунктом Семенівка. Саме в тому запеклому бою загинув його командир батальйону Герой України підполковник Тарас Сенюк, а половину бійців підрозділу лейтенанта Яценка поранили.

– Лише за кілька місяців я дізнався, що там був не блокпост, а табір підготовки російських найманців, де, як кажуть, був пристріляний кожний метр, – згадує мій співрозмовник. – У тому бою я добре зрозумів, що ми маємо справу не з простими ополченцями, а з добре підготовленими бойовиками, які далеко не вперше перебувають у «гарячій точці».

Згодом довелося тримати оборону на першому блокпосту біля селища Мирне неподалік Слов'янська. Саме на цей блокпост терористами було здійснено першу за весь час проведення

АТО танкову атаку.

– Ми знали, що в бойовиків є міномети та гранатомети, однак не очікували атаки важкої бронетехніки, – продовжує розповідь Михайло. – Майже з першого пострілу був знищений один з моїх БТРів, загинув навідник КПВТ. Від куль снайпера та осколкових поранень загинув розрахунок ПТРК «Фагот». Не маючи потужних вогневих засобів, ми змушені були відступити...

На все життя він запам'ятає, як під шаленим обстрілом російської реактивної артилерії влітку вони прикривали вихід з оточення підрозділів 79-ї оаебр та 72-ї омбр. А ще був відчайдушний рейд на оточений 32-й блокпост. Доставити вантажі з боєприпасами та продовольством туди не міг жоден конвой.

– Щоб успішно дістатися на 32-й блокпост, наш підрозділ мав здійснити відволікаючий маневр. І ми добре розуміли, на що йшли, – зазначає Михайло. – Окрім трьох штатних БТР-80 нам були додані танк та дві бойові машини піхоти. Будь-якої хвилини ми очікували на засідку терористів. Зрештою, так і сталося. Першими влучними пусками з ворожих ПТКР було виведено з ладу танк та БМП. Згодом підбили два наші бронетранспортери. Інша «беха» через несправність гармати змушена була відійти... На полі бою було багато поранених, яких за будь-яку ціну потрібно було витягнути з-під вогню. Попри шквальний обстріл та небезпеку, лейтенант Яценко віддав наказ своєму екіпажу на евакуацію поранених.

– Ми завантажили поранених на свою броню, скільки вистачило місця, та відійшли у безпечну зону. Але всіх «300-х» ми забрати не змогли. У підбитих машинах ще залишалися поранені... Не гаючи ані хвилини, ми повернулися за ними. Нас врятувало лише те, що терористи чомусь вдруге не використали протитанкові засоби, обмежуючись лише стрілецькою зброєю, – розповідає офіцер. За вміле керування підрозділом лейтенант Яценко отримав чергове військове звання старший лейтенант достроково. А за особисту мужність і героїзм Указом Президента України старший лейтенант Михайло Яценко був нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня.

Проте не лише бойовими буднями та гіркими втратами запам'ятався Михайлові Донбас. Саме тут, у звільненому Слов'янську, він зустрів чарівну красуню Віолетту. Невдовзі вони одружилися.

...За роки своєї служби старший лейтенант Яценко брав участь у двох парадах. Перший раз – у розрахунку лицейств-барабанників під час навчання у військовому лицейі. Вдрузе Михайло карбував крок на Майдані Незалежності 2014 року в коробці учасників АТО. Але він твердо впевнений, що в його житті буде ще третій парад – парад Перемоги!

Валентин ШЕВЧЕНКО

У лютому 2015 року в бою під Логвиновим 23-річний офіцер знищив два танки противника. Пізніше його машину зупинив «мінний шлагбаум», з екіпажу вижив тільки він.

Ми познайомились під час відведення танків 30-ї бригади з передової.

23-річний уродженець Рівненщини старший лейтенант Іван Берташ з позивним «Куліш» на війні з перших її днів.

Серед учасників боїв на Дебальцівському напрямку взимку 2015 року був і танковий підрозділ Івана Берташа

...А ВОРОГАМ – СТРАШНО

– Після того, як ворог захопив Вуглегірськ, однією з ключових точок стало село Логвинове, – розповідає Іван. – Контроль над цим невеликим населеним пунктом на трасі Дебальцеве – Артемівськ дозволяв утримувати єдиний шлях сполучення із підрозділами дебальцевського угруповання. Тож коли село захопили бойовики, командування прийняло рішення вибити ворога з Логвинового. Це завдання поставили бійцям 30-ї окремої механізованої бригади та батальйону «Донбас». Підтримати в бою піхоту належало танкістам. Зранку 12 лютого зведений підрозділ наблизився до села.

– Коли ми підійшли до Логвиново-го, бойовики відкрили щільний вогонь. Загорілася одна БМП, потім ще одна. В селі я помітив два танки, – пригадує Іван Берташ. – Щоб не підставлятися, почали крутити «карусель», виїжджаючи раз за разом на невеликий пагорб для пострілу. Танк, що був праворуч, вдалось підбити одразу. Потім переніс вогонь на другий. Разом із іншим екіпажем ми той танк таки уразили. Попри успіхи танкістів, піхота просувалась повільно. Бойовики засіли в будинках і звідти поливали її вогнем.

– Рушили далі, аби підтримати піхоту, – продовжує офіцер. – За будинками помітив ще один «сепарський» танк, але він чомусь не рухався і не стріляв. Ми його підпалили першим же пострілом. У цей час до східної околиці села бойовикам підійшло підкріплення – три «сімдесятдвійки». Ситуація ускладнювалася, проте Іван дав команду механіку-водієві рухатися їм назустріч.

– Аж раптом сильний вибух. Танк здригнувся і зупинився: дим, полум'я. Декілька секунд я приходив до тями, покликав своїх, але ніхто не відгукнувся. Почав вибиратися, машина вже палала

і могла вибухнути будь-якої секунди, – згадує танкіст. – Вивалився на землю і став відповзати. Дуже пекло очі, я не міг їх розплющити. Рухався практично наосліп. А ще дуже боліла ліва рука – зовнішня сторона п'ясті була обдерта до кістки та обгоріла.

Коли Іван повз, наштотхнувся на двох поранених, що лежали неподалік. Спочатку подумав, що це наші бійці. А потім зрозумів, що це бойовики, скоріше за все, ті, що підтягнули під гусениці танка «мінний шлагбаум». Вочевидь, їх зачепило вибухом мін.

У тому бою янгол-охоронець хлопця був поруч – з екіпажу вцілів тільки він. Згодом його підібрали наші бійці. Далі – чотири місяці лікування в госпіталі. Він повернувся до свого підрозділу лише в червні. Після поранення в Івана погіршився зір, але він упевнений, що побачити у прицілі танк противника зможе.

Питаю, чи страшно під час танкових боїв?

– Перед боєм ще страх є, а в бою боятися ніколи, – спокійно каже офіцер. – Тут головне не впасти в ступор, інакше противник зробить постріл першим. У танковому бою хто перший вистрілів, той має більше шансів вижити. Бити російські Т-72 на наших Т-64 можна впевнено. Система управління вогнем «шістдесятчетвірки» краща, ніж на «сімдесятдвійці», тому на Т-64 зробити точний перший постріл шансів більше. Звичайно, якби в нас були «Оплоти» з тепловійним прицілом для нічного бою, статистика знищених ворожих танків була б набагато кращою.

Указом Президента України старший лейтенант Іван Берташ нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня.

Наш кор.

Нещодавно українська військова делегація, очолювана Першим заступником Начальника Генерального штабу Збройних Сил України генерал-полковником Геннадієм Воробійовим, повернулася із службового відрядження до Німеччини, в ході якого відвідала Командування з підготовки підрозділів 7-ї армії збройних сил США, штаб якої дислокується у містечку Графенвер.

ЗА ДОСВІДОМ - ДО ГРАФЕНВЕРА

В її складі були начальник Національної академії сухопутних військ генерал-лейтенант Павло Ткачук, його заступник з навчальної роботи полковник Олексій Красюк, інші офіцери видового вишу. Українські військовики ознайомилися із завданнями та структурою Командування, можливостями його навчально-матеріальної бази, умовами щодо залучення американських фахівців до реалізації плану розвитку Навчального центру підготовки підрозділів у складі Міжнародного центру миротворчості та безпеки.

Наш кореспондент зустрівся з полковником Олексієм Красюком і попросив розповісти про мету відрядження, отримані враження, результати візиту та те, як, власне, використовуватиметься цей закордонний досвід.

– *Олексію Павловичу, що являє собою відевідане вами Командування, які його основні завдання?*

– Спільне багатонаціональне Командування з підготовки – це унікальне організаційне об'єднання, у складі якого сім структурних підрозділів: центр підготовки загальновійськових підрозділів, полігон «Графенвер», міжнародний центр підготовки спецпідрозділів, багатонаціональний центр з оцінки готовності підрозділів, багатонаціональний центр імітаційного моделювання, Академія сержантського складу та підрозділ забезпечення навчань в Європі. Його призначення, якщо одним словом, – забезпечити підготовку до виконання бойових завдань від окремого солдата до частин рівня бригади.

У ході візиту ми більш детально ознайомилися із завданнями та навчально-матеріальною базою

полігона «Графенвер», центру імітаційного моделювання, багатонаціонального центру з оцінки готовності та можливостями підрозділу забезпечення навчань в Європі.

Навчальний центр підготовки підрозділів у населеному пункті Графенвер обіймає площу 233 км². На цій території розташовано 44 комп'ютеризованих ділянки для стрільби. Можливості полігона дозволяють здійснювати стрільби зі всіх видів стрілецької зброї та основних систем озброєння, включаючи танки, артилерію, стрільбу по повітряних цілях, а також ближню авіаційну підтримку.

У складі полігона – 2 аеродроми армійської авіації, 3 райони десантування, 5 містечок, призначених для зачищення приміщень з бойовою стрільбою, ділянки для відпрацювання ведення бойових дій в умовах міста та для тренування конвою.

Головна навчальна мета центру – навчити швидко та самостійно приймати ефективні тактичні рішення. Він має дійсно унікальні можливості щодо багатонаціональної та спільної підготовки усіх родів військ країн-партнерів. До речі, лише 2014 року на його базі було підготовлено близько 110 тисяч американських військовослужбовців, 32 тисячі військовиків бундесверу та понад 25 тисяч – з інших країн.

– А які об'єкти найбільше вразили вас?

– Передусім – 118-та ділянка. На визнання американців, це найкраща ділянка не лише в США, але й у світі.

Вона повністю комп'ютеризована, і на ній провадиться вишкіл до роти включно. Тренування відбуваються наступним чином: спочатку підрозділи зачищають лісову місцевість, потім – населений пункт. І лише після цього виходять на простір, де ведуть бойові дії з використанням важкого озброєння.

Тут кожна мішень комп'ютеризована, а військовослужбовці під час відпрацювання завдань забезпечуються GPS-датчиками, що, власне, і визначає їхнє положення на комп'ютерному моніторі. Залежно від цього подаються мішені. Комп'ютеризація дозволяє також визначити, як довго ціль

«стояла», скільки часу знадобилося військовику, аби виявити її та уразити. Зрештою, в окремих випадках, – і куди уразити. Усі дії обов'язково фіксуються за допомогою камер відеоспостереження, ведеться також запис радіообміну, що забезпечує якісний аналіз щодо виконання завдань підрозділом.

Вражаючою є вишка на цій ділянці. Ми звикли, що це, як правило, двоповерхова споруда, яка розташована у безпосередній близькості до району, де підрозділ виконує стрільби: щоб не лише спостерігати за діями, але й вчасно підняти ту чи іншу мішень.

Натомість дана вишка розташована майже за кілометр від місцевості, де проводиться навчання. Вся інформація подається на монітори, якими просто «обліплене» приміщення: все як на долоні! Система управління мішенями створює будь-яку обстановку, розробляє найрізноманітніші динамічні сценарії. Управління здійснюється дистанційно.

А ще я у захваті від «шутінг хаусу» – споруди, яка використовується для навчання із зачищення будівель. Там є можливість стріляти реальними набоями. Можна лише уявити, які використані засоби безпеки. Система підготовки наступна: спочатку військовики заходять, так би мовити, «на холосту», без пострілів, потім – із застосуванням холостих набоїв, і лише на третьому етапі використовують бойову зброю. Кожен манекен у цій будівлі підключений до комп'ютерної мережі. Використовуються камери спостереження. Все це дає можливість якісно проводити тренування.

– А що собою являє американський центр імітації?

– Імітаційний центр у нашому розумінні – це наш академічний, який відповідає певним вимогам і вже протягом багатьох років використовується для навчання курсантів. Так ось, він – лише незначна частина того імітаційного центру, який ми побачили. Там стільки засобів імітації, що важко навіть уявити його розміри. Вражає і кількість та види імітаційних засобів. У бойовій підготовці використовують такі програмні продукти, як JCATS, JDLM, SIMPLE, VRSG, VBS3, EST-3000 та інші. Надзвичайно великою перевагою цього центру є те, що він

дозволяє проводити навчання від солдата до стратегічних об'єднань.

Очевидно, що ми не потребуємо всього переліку, проте такі програми, як VBS3 та EST-3000, дозволили б суттєво підвищити ефективність підготовки як курсантів, так і підрозділів, які навчатимуться на МЦМБ. На сьогодні у навчанні курсантів ми використовуємо такі програми, як JCATS, FOLLOW ME, BATTLE COMMAND. Проте, відверто кажучи, JCATS дещо складний для нас. Він є найбільш ефективним для підготовки штабів ланки батальйон – бригада. А порівнюючи VBS3 з FOLLOW ME чи BATTLE COMMAND, можна з упевненістю сказати, що вона набагато ефективніша. Поясню, щоб було зрозуміло. Це майже той самий COUNTER STRIKE, коли іде зйомка від першої особи: ось твоя зброя, ось твої товариші, з якими ти відпрацьовуєш певні дії, ось те, що тебе оточує, ось противник і ти його уражаєш. Якщо ти на машині, то маєш педалі, кермо, а поряд знаходиться навідник, в якого кулемет, і він веде вогонь.

– Що нам перешкоджає запровадити подібну програму?

– Кошти потрібні. Вартість одного комплекту для підготовки взводу – 327 тис. доларів.

Розумієте, перевага цієї програми в тому, що за її допомогою можна закласти будь-яку місцевість і відпрацювати будь-яке тактичне завдання. Приміром, нам розповіли, що американський підрозділ, який відбував в Афганістан, відпрацьовував всі питання щодо своїх подальших дій саме на місцевості спланованої зони перебування в цій державі.

Власне ми бачили, як американські військовики, які з 23 листопада будуть проводити підготовку механізованого батальйону в Міжнародному центрі миротворчості та безпеки, відпрацьовували завдання на нашому полігоні. Словом, вони вже віртуально їздили дорогами Центру.

– Олексію Павловичу, наша делегація ретельно оглянула і багатонаціональний центр оцінювання готовності підрозділів до виконання завдань, який дислокований у Хохенфельці. Що він являє собою?

– Передусім це полігон, який має площу 163 км², 1345 різних будівель. Саме він забезпечує реальні умови щодо бойової підготовки підрозділів Сухопутних військ збройних сил США в Європі. А у складі центру – батальйон імітації сил противника та інструктори-контролери, що, власне, і дозволяє реально оцінювати дії підрозділів до бригади включно.

Гадаю, потрібно окремо сказати про сили, які «грають» за противника. Це реальний батальйон, на його озброєнні є стрілецька зброя, бойова техніка радянського виробництва. Її і використовують для навчання та реально «воюють» проти реальних американських підрозділів до бригади включно.

Батальйон забезпечений системами MILES, засобами, які імітують постріл. Щоб було зрозуміліше, поясню: приміром, на автомат закріплюється лазерна насадка. Стріляють військовики холостими пострілами, а промінь активізується. Спеціальні жилети, в які вбрані військовослужбовці, сприймають цей промінь і показують, в яке місце

влучив стріляючий. Так само і з технікою. До речі, така система використовується і підрозділами, що навчаються, і тими, хто підігрує їм.

Ми в Академії маємо 44 комплекти для озброєння і техніки і 558 комплектів для стрілецької зброї, які використовуємо в навчальному процесі. Саме зараз перший факультет залучає дані системи під час польового вишколу.

Тут також створене спеціальне містечко для відпрацювання дій у міських умовах, що дозволяє набути навичок щодо спілкування з «місцевим населенням», долати культурний і мовний бар'єри, а також отримувати розвідувальну інформацію. Для створення реальної обстановки до заняття залучаються цивільні особи, які складають своєрідну групу імітації.

– З урахуванням того, що уряд США надає всебічну допомогу Українському війську, особливо під час нинішнього збройного протистояння на Сході України, чи піднімалося в процесі спілкування з американською стороною питання реальної допомоги щодо розвитку нашого Міжнародного центру миротворчості та безпеки?

– У ході візиту ми провели брифінг щодо розвитку та перспектив нашого МЦМБ. Конкретизували, що для цього потрібно. Особливо акцентували увагу на засобах імітаційного моделювання.

Американці засвідчили, що допомагатимуть у створенні та розбудові Центру. Певна річ, для цього потрібен час. Не рік, не два. Але те, що такий центр закритого типу буде створено, можна не сумніватися. Саме на цьому наголосив під час підбиття підсумків зустрічі генерал-лейтенант Павло Ткачук.

Проект буде втілено в життя! Пригадайте, свого часу мало хто вірив, що львівський військовий виш стане видовим. А він став таким і нинішнього року отримав статус Національного. Так буде і з «Фортом гетьмана Петра Сагайдачного»!

*Бесіду записав Ігор МАХНО
На знімках:
навчально-матеріальна база
Центру підготовки підрозділів у
Графенвері*

Закінчення.
Початок на стор. 6-7

Солдат Сергій ЮРЧУК:

– Народився я у місті Дубно Рівненської області. 2009-го був призваний на строкову військову службу, яку проходив в одній з частин Рівненського гарнізону. Наприкінці листопада 2013-го ми із друзями поїхали на Євромайдан, щоб підтримати людей нашої країни. Наша місія там, у столиці, скоріше нагадувала волонтерську: допомагали мітингуючим їжею, дровами.

2014-го з початком АТО я хотів піти до війська добровольцем, але моя дружина заперечувала: мовляв, навіщо їхати десь далеко. Але невдовзі почали набирати контрактників у нашому місті. Відразу ж звернувся за відношенням до 107-го центру дорожнього забезпечення. Одним словом, військовослужбовець запасу повернувся до війська.

Вже за місяць я був у зоні АТО. Виконував завдання за призначенням у різних місцях. Наприклад, наводив переправу через водну перешкоду у Красному Лимані: це було 26 червня, як раз у день мого народження.

... У серпні ми повернулися додому, до пункту постійної дислокації нашої частини, а за два з половиною місяці у нас із дружиною народилася дочка Поліна.

Вдруге я перебував на Сході України взимку. Було холодно, і це для мене та моїх товаришів стало ще одним викликом. Наприкінці січня ми вдруге повернулися додому, а у квітні розпочалася моя третя «ротація» у зоні АТО. Знову «пощастило» відсвяткувати там свій черговий день народження.

... У липні я повернувся додому та встиг подати документи для навчання в Академії.

Старший солдат Дмитро ПОІШ:

– Родом я із села Воля Старосамбірського району на Львівщині.

На Євромайдан ми із друзями поїхали, як то кажуть, спонтанно. Жили у Жовтневому палаці. Допомагали у будівництві барикад, рубали дрова для обігріву наметів.

Моя військова служба проходила у 704-му окремому полку РХБ захисту. Посада – водій-заправник роти матеріального забезпечення.

В АТО перебував з 14 вересня по 14 грудня 2014 року. Друга моя ротація на Сході України тривала з 12 березня по 16 червня 2015 року. Вперше я був кулеметником БРДМ-2, і головне, зустрівся там із батьком, який багато чого мене навчив. Вдруге я перебував на посаді механіка-водія тої ж БРДМ. Виконували там завдання з супроводу колон, які прямували на Слов'янськ, Дебальцеве, Попасну, Артемівськ, інші

УКРАЇНИ

ГАРЯЧІ СЕРЦЯ...

напрямки. Неодноразово перебували ми під обстрілами бандформувань. Інколи виникала думка, що це справжня війна, а не якась Антитерористична операція.

На військову службу я пішов свідомо: тому що у нашій державі стало дуже неспокійно, а хто, як не ми, молоді та сильні, повинні її захищати. Та й батьківський приклад, гадаю, зіграв чималу роль, адже мій тато – військовослужбовець Збройних Сил України.

Солдат Руслан ПЕТУХ:

– Народився я у місті Світлодарську на Донеччині, хоча усе своє попереднє життя проживав у Кам'янці-Подільському на Хмельниччині.

На Майдан ми поїхали із друзями, адже хотіли показати, що і Поділля за вступ України до ЄС. Там було дуже холодно, але серед натовпу людей це не дуже відчувалося. 30 листопада 2013 року нас, студентів, безжалюно та ні за що побили бійці «Беркуту». Ми тікали до Михайлівської площі. Загинула 17-річна дівчина. Так, тоді владі вдалося очистити Майдан, але за два дні замість сотень протестуючих на ньому зібралися тисячі. Все це я бачив на власні очі, був на Банківській, де «беркути» вперше почали використовувати світло-шумові гранати та сльозогінний газ.

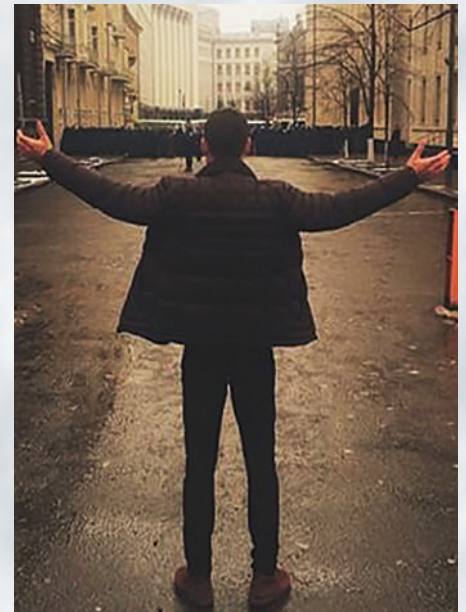
За півтора тижні я повернувся додому: треба було захищати дипломну роботу, а у листопаді 2014 року я поповнив лави військовослужбовців контрактників центру розмінування, що у Кам'янці - Подільському.

Вже 24 квітня цього року я проходив подальшу службу в АТО. Був у Краматорську, Артемівську, Соledарі...

Очищували місцевість від вибухонебезпечних речовин, снарядів і мін, що не вибухнули, здійснювали розмінування тощо.

Повернувшись із зони АТО, вирішив поступити на навчання до Національної академії сухопутних військ. Обрав командний фах військового інженера. Навчання подобається. У планах на майбуттє – гідна офіцерська служба та створення сильної Української армії.

І взагалі хочеться з гордістю говорити: «Ми – українці!».

*Спілкувалася
Тетяна КУЦАК
Фото Юрія ШАГОВА
та з особистих архівів
курсантів-учасників АТО
Національної академії
сухопутних військ*

Листопад 2014 року закарбувався в мої пам'яті низкою трагічних та кривавих подій. Добре пам'ятаємо повідомлення ЗМІ про щоденне багатотисячне зібрання людей на Майдані Незалежності, їхню підтримку в регіонах, де свідомі українці, долаючи усілякі перешкоди, діставалися столиці. Не забути і падаючі постаменти з ідолом, який не хто інший, як кат українського народу. Так, ця осінь змінила нас, змінила і час, а Нація піднялася з колін.

А після 30 листопада я вже не міг стояти осторонь. Разом з товаришами вирушив до Києва, аби своїми діями протистояти злочинній владі, яка прагнула будь-що повернути нашу країну в колишній Союз. І перше, що вразило, це дії беркутівців, які, переступаючи всі принципи законності та моралі, просто знущалися над людьми.

На Майдані ми були недовго, близько тижня. Це були на диво спокійні дні, хоч кожного вечора ми з побратимами готувались до штурму правоохоронців. Вдень укріплювали барикади, рубали дрова, готували їжу, навіть канапки для всіх охочих відвідувачів Майдану. Не передати словами, який це був патріотичний підйом! Прагнення зламати хребет запродавцям, прагнення європейськості для нашої держави у ті холодні дні просто зігрівали душу й тіло! Море блакитно-золотих прапорів та їдкий, але і водночас приємний запах диму, вселяли віру у нашу звिताгу! Ми

МИ ЗНАЛИ - ДИМОМ ПАХНЕ СВОБОДА!

знали – димом пахне Свобода.

Вдруге я відвідав Майдан після Нового Року. На той час все начебто змінилося на краще. На площу приходили сім'ями, дуже багато було дітей. Мене здивувало те, що чи не на кожному кроці стояли лотки з сувенірами. Все виглядало мирним та радісним... Чим все скінчилося, ми добре знаємо...

А 29 грудня 2014 року я підписав контракт. Добре пам'ятаю ніч, коли нас підняли за тривою. За кілька днів у складі проти диверсійної групи відбув у лісі Кіровоградщини для охорони складів з озброєнням та боеприпасами. Впродовж трьох з половиною місяців ми виконували це відповідальне завдання. Що найбільш бентежило

нас, так це усвідомлення того, що наші товариші протистоять агресору під Слов'янськом, а ми... Хоча командири та старші начальники пояснювали, що наше завдання теж бойове і важливе. Та вся група рвалася, як кажуть, у бій. Ми не могли спокійно дивитися на те, як гинуть наші побратими...

Нині я курсант видового вишу. Ставши офіцером мріяв з дитинства. Тому і зголосився на службу за контрактом. Минулого року, на жаль, не зміг вступити до Академії через поранення. А цьогоріч моя мрія здійснилася. І я впевнений, що стану гідним офіцером!

Сержант військової служби за контрактом Дмитро ПОЛЩУК

МАЙДАН БУВ НЕПРИСТУПНОЮ ФОРТЕЦЕЮ

Перші події на Майдані я зустрів студентом Національного університету імені Івана Франка. Ми з друзями одразу прийняли рішення їхати до столиці. Київ зустрів нас мінганами, які свідчили, що українці прагнуть жити в Європі, в новій та вільній Україні. Набравшись вражень, ми поїхали до Львова.

... А потім була ніч побиття студентів. І це стало поштовхом до нашої другої поїздки на Майдан. Головна площа нагадувала вулик: все гуділо, гриміло, скрізь звучали заклики до протистояння зрадницькій владі і Президенту. І ми, львів'яни, також не стояли осторонь, робили все для того, аби довести: з власним народом так поводитися не може. Відверто кажучи, ми хотіли також

ближче познайомитися зі столицею, її визначними місцями, але коли побачили, що сталося з моменту нашого першого приїзду, зрозуміли: тут йде бій за свободу і сторонніми спостерігачами ми не будемо! Особливо вражала рішучість людей, їхня згуртованість, впевненість. Все це дещо пізніше я бачив в зоні АТО.

Добре пам'ятаю протистояння на Банковій біля Адміністрації Президента. Там я вперше побачив у дії «коктейлі Молотова» і сльезогінний газ. Коли розпочалося конкретне протистояння, ми з друзями спробували заспокоїти людей, поговорити з ними, але групи в балаклавах просто спрямовували натовп на бій, що врешті-решт і призвело до крові та страждань. А потім був «Марш мільйонів». Такої кількості людей я ще не бачив. Всі вони прагнули одного: позбутися влади негідників і свободи для народу. Це один із моїх найприємніших спогадів!

Як не забути мені і те, як Майдан перетворювався у неприступну фортецю. Барикади будували всі. Не спали ночами, готувалися до відбиття штурму.

Добре пам'ятаю 15 лютого, коли нас повели, як казали, на мирний мітинг до Верховної Ради України. А вийшло так, що проти нас кинули спочатку

беркутівців, а дещо пізніше – бойовиків із «Оплоту», тітушок. В хід вони запустили світлошумові гранати, до яких прив'язували металеві гайки, шурупи, які спричиняли травми мирним людям.

Найважчими були подальші три дні оборони Майдану. Ми не спали, а тому й сил не було. Один одного підбадьорював. Нам допомагали бабусі. Важко повірити, але вони знаходили у собі сили підкидати шини у вогонь. Ми розуміли, що відступати не маємо права. На жаль, все закінчилося смертями і початком війни.

Так, ми живемо у тяжкий для країни час. І якщо зараз не доведемо свого права на гідне і вільне життя, доведеться шукати кращої долі далеко від Батьківщини. Як це робили наші предки раніше. Саме тому вирішив стати до лав Українського війська. Спочатку – служба за контрактом в 72-й окремій механізованій бригаді, а після вишколу в навчальному центрі на посаді командира гармати «Гвоздика» виконував бойові завдання в зоні АТО. Саме там зрозумів, що хочу стати офіцером, аби долучитися до створення патріотичної армії, яка стане запорукою миру.

Молодший сержант Орест БАРДЕГА

Міжнародний центр миротворчості та безпеки Національної академії сухопутних військ – потужна база щодо підготовки мобілізованих військовослужбовців ЗС України, інших силових структур держави. Не випадково польовому вишколу вояків приділяють неабияку увагу Президент України – Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України Петро Порошенко, Прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк, Міністр оборонного відомства генерал армії Степан Полторак. Свої навчання і тренування тут проводять і закордонні військовики та підрозділи.

«Боги війни» та ті, хто не має права на помилку

Міжнародний центр миротворчості та безпеки Національної академії сухопутних військ – потужна база щодо підготовки мобілізованих військовослужбовців ЗС України, інших силових структур держави. Не випадково польовому вишколу вояків приділяють неабияку увагу Президент України – Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України Петро Порошенко, Прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк, Міністр оборонного відомства генерал

ВІЙНА НЕ ПРОБАЧИТЬ СПРОЩЕНЬ У ВИШКОЛІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

армії Степан Полторак. Своє навчання і тренування тут проводять і закордонні військовики та підрозділи.

Але водночас не припиняється на полігоні вишкіл майбутніх офіцерів нашого видового вишу. І робиться це з обов'язковим урахуванням досвіду, набутого під час ведення бойових дій у зоні АТО на Сході України. В цьому пересвідчилися представники регіональних засобів масової інформації, які спостерігали за практичними заняттями вихованців факультетів ракетних військ і артилерії та інженерних військ і військ РХБ захисту.

Розпочалися оглядини з вогневих позицій артилеристів, де курсанти, діючи у ролі усіх номерів розрахунку, виконували вправу зі стрільби з 82-міліметрового міномета «Василек».

Дальність – 1200 метрів. Стрільба здійснюється поодинокими пострілами. Чітко діють командир, навідник, заряджальник та підношувач: старший сержант Ростислав Сподарик, молодший сержант Євген Надіч, рядові Євген Пугач і Максим Кислий. Установки для стрільби готові. Лунає команда: «Міномет, постріл». Снаряд із характерним звуком полетів до цілі, і за мить вдалині чітко бачимо розрив від вибуху.

«Там, у Донбасі, ці невеличкі гармати нам дошкуляли частенько», – коментує хтось із курсантів.

При подібному використанні «Василек» дійсно важко назвати мінометом: невеликий за розмірами, не надто важкий, та й кут прицілювання може бути у нього невеличким.

– **Цю вправу курсанти виконують вперше, раніше її просто не було,** – пояснює керівник заняття старший викладач кафедри ракетних військ і артилерії майор Максим Бахмат. – **Запровадити стрільбу півпрямую наводкою нас змусили бойові дії.**

Протягом двох місяців майор виконував обов'язки старшого офіцера батареї у зоні АТО. Тепер набутий досвід він передає курсантам. Начальником артилерії штабу Антитерористичної операції був і начальник факультету ракетних військ і артилерії Академії полковник Ярослав Весельський.

– **Як на мене, головне, що запозичили ми з досвіду бойових дій на Сході, це висока мобільність,** – наголосив він. – **Зробив кілька пострілів – негайно змінюй позицію. Маневрування робить тебе менш уразливим.**

Більше року тому на факультеті відбулось суттєве корегування змісту навчальних програм з урахуванням отриманих інформаційно-аналітичних матеріалів щодо застосування військових частин в зоні проведення Антитерористичної операції. Відтак, курсанти-артилеристи вивчають тепер такі теми, як: «Приклади застосування артилерійських підрозділів при проведенні АТО», «Організація взаємодії артилерійських та загальновійськових підрозділів при проведенні Антитерористичної операції в складі батальйонної тактичної групи», «Способи вогневого ураження незаконних збройних бандформувань», «Дії батареї при зайнятті бойового порядку та при підготовці до ведення вогню в базовому районі», «Особливості підготовки вогневих позицій для здійснення міжпозиційного маневру за досвідом проведення АТО» та багато інших.

При проведенні групових, практичних і тактико-спеціальних занять курсанти відпрацьовують дії підрозділів у базовому районі, підтримку загальновійськових підрозділів у зоні відповідальності, організацію взаємодії з ними та з підрозділами Національної гвардії і сформованими добровольчими батальйонами. Особлива увага приділяється організації постійної охорони і оборони вогневих позицій, командно-спостережних пунктів, правильної побудови похідного

порядку артилерійських підрозділів тощо. Так було і на нещодавньому польовому виході факультету. Він запам'ятався курсантам не тільки виконанням вогневих завдань і практичною стрільбою з мінометів та самохідних артилерійських установок 2С-1 «Гвоздика». Вперше в історії Академії курсанти виконували вогневі завдання, використовуючи дані з безпілотного літального апарата.

А під час практичних стрільб із самохідних артилерійських

установок 2С-1 «Гвоздика» використовувався весь спектр боєприпасів.

Безумовно, ще одним вагомим чинником покращення навчання артилеристів є присутність на факультеті безпосередніх учасників бойових дій, які пройшли випробування на Сході України.

Серед курсантів першого та другого років навчання їх нараховується вже не один десяток. Вони, здобуваючи офіцерський чин, часто виступають на заняттях з різних дисциплін у ролі інструкторів, адже мають певний досвід і більш серйозну підготовку.

У числі тих, хто вступив до вишу з передової, – військовослужбовці 80-ї, 79-ї та 95-ї окремих аеромобільних бригад, 3-го і 8-го окремих полків спеціального призначення, 24-ї окремої механізованої бригади, інших бойових військових колективів.

Тож, передавати свої знання і навички, безцінний бойовий досвід будуть тепер і самі курсанти, адже вони побували у справжніх баталіях, виконували бойове завдання під артилерійським вогнем противника.

Повернулися до альма-матер і колишні випускники вишу, учасники Антитерористичної операції, які проходять нині службу на посадах курсових офіцерів. Лише на факультеті ракетних військ і артилерії таких п'ятеро: капітани Ілля Медведєв, Максим Чередєєв, лейтенанти Олександр Ленівий, Іван Гурський та Юрій Фукс. Деякі з них отримали поранення.

До речі, через зону АТО пройшли майже всі науково-педагогічні працівники факультету. Сьогодні в колективі – 6 докторів та 23 кандидати наук, колишні офіцери-артилеристи

управління Західного оперативного командування, армійського корпусу, учасники бойових дій. З такими науково-педагогічними працівниками, навчально-матеріальною базою, а головне – бажанням тут виховують і готують офіцерів-артилеристів нової формації, фахівців своєї справи і патріотів рідної землі!

БАТ, МДК – техніка потужна

...Гуркотом техніки та дощем зустріло нас інженерне містечко полігону. Начальник факультету підготовки спеціалістів бойового (оперативного) забезпечення полковник Михайло Івасюк одразу зазначив, що плановий польовий вихід розрахований на три тижні, в ході якого курсанти після двох місяців занять у стаціонарних умовах набувають необхідних практичних навичок; що серед майбутніх офіцерів є юнаки із бойовим досвідом АТО. Це – молодші сержанти Євген Оленін і Артем Ломов, старші солдати Микола Лузанов і Артем Григорович, рядові Сергій Березуцький і Сергій Шульга.

У зоні конфлікту перебували і науково-педагогічні працівники факультету: начальник полковник Михайло Івасюк, полковник Юрій Фтемов, полковник Олександр Колос, майор Дмитро Окіпняк та інші. Узагальнивши набуті навички, вони передають їх своїм підопічним.

Дощ і вітер не заважали спілкуватись з офіцерами та курсантами факультету, ознайомитись із роботою та діями за призначенням техніки інженерних військ – полкової землерийної машини, шляхопрокладача БАТ-2, машини для відривання котлованів МДК-3, установки для будівництва мостів УСМ-2.

Цікавило журналістів усе: і установка мінних полів, і пошук

протитанкових мін та їхнє знешкодження, і відривання траншей, і облаштування укриттів для людей і техніки. За заняттями з розмінування медійники спостерігали зблизька.

...Міношукач виявив міну. Після обстеження командир групи прийняв рішення знешкодити її на місці. Пролунав вибух.

– *Нам неодноразово доводилося зачищати місцевість від вибухонебезпечних предметів*, – розповів учасник АТО старший солдат Артем Березюк. – *Тепер допомагаю своїм співкурсникам, адже ця справа мені добре знайома.*

Чимало цікавого побачили й на місці, де курсанти опановували вибухову справу.

– *ЗРП (заряд розмінування переносний) «Тропа» використовується для прокладання проходу для піхоти у мінному полі завширшки 40-50 см*, – пояснює виконавач обов'язків викладача кафедри тактики підрозділів бойового (оперативного забезпечення) підполковник Юрій Білик. – *А установка УР-83П робить те саме, але вже для техніки. І прохід у мінному полі значно ширший – 6 метрів.*

– *«Тропа» – це пусковий станок, реактивний двигун із зарядом розмінування, гальмівний канат і анкерний пристрій*, – продемонстрували пристрій курсанти Олександр Радійчук і Андрій Двожак, які діяли біля «мінного поля».

За декілька хвилин присутні побачили, як заряди розмінування рвонули за заданими напрямками, і серія вибухів сповістила про те, що проходи у мінному полі зроблено.

Польовий вишкіл курсантів продовжується, а з підбиттям підсумків знову розпочнеться теоретична складова навчання, якість якого також екзамінуватиме поле.

Наближено до умов реальних операцій

І вдень, і вночі, за будь-якої погоди, в умовах поля першокурсники-піхотинці вдосконалюють свої знання з тактики, вогневої, інженерної підготовки, військової топографії, навички щодо водіння бойових машин. На відміну від попередніх років нинішні заняття об'єднані в один комплекс і проходять на єдиному тактичному фоні.

– **Ми повинні дати курсантам-першокурсниками не лише розуміння того, як діють підрозділи в сучасному бою, але й наблизити їхній вишкіл до умов реальних операцій,** – пояснює начальник кафедри тактики полковник Сергій Похнатюк. – **Вже з першого курсу майбутні офіцери повинні усвідомити, що їх чекає у зоні збройного конфлікту та як вижити за найважчих обставин бою. Для цього ми інтенсивно вдосконалюємо програму їхньої підготовки, в повному обсязі враховуємо досвід участі Українського війська в проведенні Анти-терористичної операції в окремих районах Донецької та Луганської областей, а також застосовуємо сучасні засоби та методи польового вишколу вояків.**

У ході комплексної підготовки майбутні командири механізованих підрозділів поетапно вчаться виконувати різноманітні завдання. Зокрема, організувати розташування підрозділів на місці, виживати у відриві від підрозділів забезпечення та за відсутності соціально-побутової інфраструктури, адекватно реагувати у разі нападу противника та артилерійських обстрілів, професійно діяти у складі малих тактичних груп, зачищати населені пункти від незаконних

збройних формувань, викликати вогонь артилерії та корегувати його тощо.

Для вишколу курсантів-піхотинців задіяні практично всі об'єкти навчально-матеріальної бази Міжнародного центру миротворчості та безпеки, десятки одиниць бойових броньованих машин, велика кількість засобів імітації. Окремі завдання вони виконують у тісній взаємодії з курсантами інших спеціальностей, приміром, майбутніми офіцерами-артилеристами. До їхньої підготовки залучені кращі викладачі навчального закладу, більшість з яких мають досвід участі в АТО та інших збройних конфліктах.

У процесі навчання використовується і сучасна система моделювання бойових дій MILES, робота якої полягає в застосуванні лазерного випромінювання і датчиків, що

розташовані на озброєнні та екіпіруванні курсантів. Відтак, при виконанні тактичних завдань кожне влучання лазерного променя маркується відповідним сигналом. Таким чином, майбутні офіцери навчаються правильно переміщатися на полі бою, вести прицільний вогонь та уникати так званого «дружнього» вогню, це коли бійці підрозділу можуть поцілити один в одного.

Разом із вчорашніми школярами та випускниками військових ліцеїв офіцерський чин у Національній академії сухопутних військ здобувають і вже досвідчені воїни – колишні військовослужбовці бойових підрозділів, що брали участь в АТО.

*Майор Антон МИРОНОВИЧ
Ігор МОСЕЙЧЕНОК
Фото Сергія ЛИТВИНЮКА*

«КУЗНЯ КАДРІВ» ДЛЯ СИЛ АТО

Символічно, що одна із «кузень кадрів» для сил АТО на Сході України знаходиться на крайньому заході держави – у селі Старичі на Яворівщині, звідки до кордону з Євросоюзом усього лише близько двадцяти кілометрів. Тут розташований 184-й Навчальний центр Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, колектив якого організував підготовку професійних воїнів, які воювали та воюють у зоні проведення Антитерористичної операції.

– Від армії я хочу отримати ті знання і навички, які знадобляться в зоні збройного протистояння. – Такі очікування перед початком служби у війську, як у 31-річного Данила Середіна із міста Козятина, що на Вінниччині, є у багатьох мобілізованих. Із самого початку Антитерористичної операції чоловік допомагав фронту як волонтер, і коли прийшла повістка, без вагань прийшов у військкомат. За останній рік українська армія змінилася в

кращий бік. Хлопці стали більш цілеспрямовані, немає страху в очах, ставлення до служби дуже змінилося, – чоловік гордий, що теж надягнув військовий однострій та влився у лави захисників України від терористів та російських загарбників.

Проте із таким настроєм під час мобілізації до війська приходять не кожен, та й не кожен здатен допомогти країні. Тому саме 184-й Навчальний центр відсіює тих, хто для держави в лавах армії створюватиме проблеми. Пункт прийому особового складу Навчального центру інколи працює до пізньої ночі, оскільки щоденно з усієї України у Старичі приїжджають десятки автобусів, а отже, перевірити документи, організувати первинне вивчення та переодягнути у військову форму за день доводиться від кількох сотень до понад тисячі мобілізованих.

– Переважна більшість мобілізованих характеризувалася патріотичним настроєм та готовністю виконувати ті завдання, які

Вибухи снарядів із гармат, постріли автоматів і кулеметів тут чути від понеділка до суботи. Тихо лише у неділю: цього дня на полігоні вихідний. Щоправда, так було не завжди: коли у зоні проведення Антитерористичної операції йшли інтенсивні бої, підготовка військовослужбовців тривала сім днів на тиждень і тисячі захисників України з полігона вирушали просто на фронт.

перед ними стоять, – розповідає заступник начальника пункту прийому особового складу 184-го Навчального центру полковник Петро Левус. Цей офіцер свого часу був заступником командира бригади у місті Броди, що на Львівщині. Перебуваючи у запасі, в серпні 2014 року повернувся у Збройні Сили як доброволець і нині свій досвід та знання передає колегам, продовжуючи військову службу у відділі по роботі з особовим складом.

– Відбір особового складу, який проходитиме підготовку в Навчальному центрі, ми починали буквально біля воріт КПП, в ході співбесід із людьми визначали тих, хто має алкогольну або наркотичну залежність, – таких ми одразу відсіювали. На жаль, ми в Навчальному центрі отримуємо те, що має сьогодні суспільство. Тож мусимо «просіяти» цих людей, вибрати таких, які будуть спроможні виконувати завдання в лавах Збройних Сил,

і повернути тих, від кого користі мало.

На пункті прийому особового складу відбувається також розподіл мобілізованих за спеціальностями підготовки: тут враховуються фах, який мобілізований здобув під час попередньої служби в армії, цивільна спеціальність для тих, хто не служив, і побажання самої людини. Згодом чоловіків розміщують у військових містечках та наметових таборах, які розташовані на полігоні.

Перший тиждень перебування у 184-му Навчальному центрі всі мобілізовані практично «живуть» на полігоні: вони здобувають знання із загальновійськових пред-

метів – інженерної, розвідувальної та тактичної підготовки. Обов'язковим елементом загальновійськової підготовки є одиночна тактична підготовка – її розробили, враховуючи досвід проведення АТО, тож військовослужбовці вивчають і закріплюють на практиці дії з оборони взводно-опорного пункту, у складі відділення під час маршу на бронетранспортерах вчать відбивати напад умовного противника, а також відпрацьовують дії з виявлення та знешкодження снайперів. Під час тактичних навчань використовуються імітаційні засоби, створюються димові завіси, а на самому полі бою встановлюють-

ся імітаційні мінно-вибухові загородження та розтяжки.

– У навчальній програмі з одиночної тактичної підготовки враховано досвід участі Збройних Сил України в Антитерористичній операції, тож багато часу приділяємо навчанню з надання медичної допомоги пораненим, а також акцентуємо увагу на психологічній підготовці мобілізованих. Ми постійно наголошуємо військовослужбовцям, що вони повинні ставитися до навчання відповідально, адже від цього в бою залежить їхнє життя та життя їхніх побратимів, – зазначає старший викладач циклової комісії тактичної підготовки відділення підготовки фахівців механізованих і танкових військ майор Василь Хахула.

– Навчання мобілізованих поділено на три етапи: 5 днів – загальновійськова підготовка, 20 днів – підготовка за фахом, контрольні заняття та складання іспитів, ще 5 днів – злагодження у складі екіпажів та розрахунків, – підкреслює заступник начальника 184-го Навчального центру з навчальної роботи підполковник Олександр Молоков. – Ми спланували навчальний процес так, що 20 відсотків часу – це теорія, а решта – практика.

Для проведення підготовки військовослужбовців у 184-му Навчальному центрі сформовано 9 відділень, у яких навчають фахівців за понад сотнею військових спеціальностей: танкістів, розвідників, снайперів, водіїв та механіків-водіїв танків і бронетехніки, саперів, радіомінерів, понтонерів, кранівників, екскаваторників, майстрів із ремонту техніки, кухарів тощо. Особливий акцент робиться на підготовку артилеристів: із дев'яти відділень 184-го Навчального центру чотири готують «богів війни» – командирів та навідників гаубиць МСТА-Б, Д-30, «Гиацинт-Б», мінометів, самохідних гаубиць МСТА-С, «Акація» та «Гвоздика», систем залпового вогню «Град», операторів протитанкових керованих ракет «Фагот», операторів, навідників і далекомірників машин керування вогнем і переносних станцій наземної розвідки тощо.

У дні, коли артилеристи проходять практичні заняття, весь

полігон здригається від гуркоту, а саме життя на ньому завмирає. Попри те, що полігон біля села Старичі – найбільший у Європі, артилеристам треба багато простору, щоб «відпрацювати» цілі. На горі Тартак вони «накривають» цілі із закритих і відкритих позицій з «Акацій» та «Гвоздик», а на «Бліндажі Неделіна» – з «Градов» та «Гиацинтов».

– Результат позитивний, тому що за півдня стрільб не залишається жодної цілої мішені, – так оцінює практичні навчання старший керівник стрільб, начальник циклової комісії самохідної артилерії полковник Микола Мандзюк. – Під час підготовки ми вивчали теорію, потім практична складова, тільки без виконання бойових стрільб, а самих стрільб у нас декілька.

184-й Навчальний центр не лише формує у бійців військові навички, а й гартує моральний дух. Завдяки співпраці з Львівським Центром Військового Капеланства та церквою Святої Трійці села Старичі щотижня у капличках та просто неба священники служать Літургії, разом з отцями військовослужбовці здійснили паломництво до християнських святинь у Зарваниці, Крехові, Страдчі, а на Великдень святі отці привезли мобілізованим понад 2 тонни пасхальних страв.

– Важливий напрям роботи офіцерів структур по роботі з особовим складом Навчального центру – реалізація духовних потреб військовослужбовців. Ми враховуємо приналежність людей до різних конфесій – для них за їхнім

бажанням священники проводять богослужіння, – зазначає заступник начальника 184-го Навчального центру по роботі з особовим складом підполковник Володимир Безбородов. – Виховну роботу в підрозділах Навчального центру організують і проводять понад 80 досвідчених офіцерів структур по роботі з особовим складом – як кадрових, так і призваних за мобілізацією. Ці офіцери здійснюють морально-психологічний супровід навчально-виховного процесу, забезпечують створення здорової морально-психологічної атмосфери у військових колективах та додержання військової дисципліни у підрозділах. Крім того, вони проводять інформування особового складу про ситуацію в Україні і світі та організують протидію інформаційним ворожим операціям.

Часті гості у Навчальному центрі – артисти української естради. Упродовж року перед мобілізованими виступали скрипаль Олександр Божик, Андріана, Оксана Муха, Ірина Доля, Теодор Кукурудза, Софія Федина, Наталка Самсонова, гурти «Двіджа» та «Ойкумена», а також творчі колективи військового оркестру Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, 58-го Львівського будинку офіцерів, художні колективи Яворівщини. Такі візити артистів надовго залишаються у пам'яті військовослужбовців, чоловіки вдячні артистам за те, що митці пам'ятають про них і приїжджають на полігон.

– Мені приємно виступати перед цими людьми – у них справжній козацький дух, – пригадує свій виступ перед мобілізованими скрипаль-віртуоз Олександр Божик. – Я чим можу, тим і допомагаю їм, хоча б скрипкою, хоча б смичком, бо від них залежить усе – наше майбутнє, майбутнє наших дітей. Розуміючи це, я вкладаю у гру свою душу.

Сьогодні 184-й Навчальний центр – це понад 2 тисячі командирів, інструкторів та викладачів, які передають свої знання та досвід мобілізованим. Понад 70 військовослужбовців Навчального центру взяли участь у Антитерористичній операції, двоє з них – старший лейтенант Павло Котенко та солдат за контрактом Дмитро Федонюк – стали кавалерами ордена «За мужність» III ступеня.

– За півтора року війни Українське військо довело, що здатне захистити державу та український народ. І наш Навчальний центр зробив свій гідний внесок у зміцнення обороноздатності держави, – зазначає начальник 184-го Навчального центру полковник Олександр Остапчук. – Загалом у рамках мобілізації за 2014-2015 роки Навчальний центр підготував понад 30 тисяч мобілізованих, вони поповнили лави бойових частин і нині захищають мирне життя українських громадян. За цей час і ми стали сильнішими, в нашому колективі працюють справді висококласні викладачі, інструктори, командири. Попереду в нас навчання військовослужбовців-строковиків та тих, хто прийшов служити в армію за контрактом. Також незважаючи на досягнуте керівництвом держави перемир'я ми маємо бути наготові до нової, сьомої хвилі мобілізації.

«Кузня кадрів» для зони АТО не припиняє своєї роботи, вогонь бойового та морального гарту тут і далі горить, щоб у справжніх воїнів, які у складний час стали на захист Батьківщини, гартувати дух, вміння та віру в Перемогу.

*Старший лейтенант
Іван КРИВИЙ
Фото автора*

Відверто кажучи, те, що побачила, мене шокувало: голі стіни промислового технікуму аж ніяк не нагадували військовий клуб, з яким мала справу під час проходження стажування. Знадобилося чимало часу та зусиль, аби перетворити це приміщення на затишне місце для солдатського дозвілля.

Керівний склад частини усіялко підтримував мене, адже усвідомлював гостроту проблеми щодо задоволення морально-психологічних та духовних потреб

ВІЙНА НЕ ПРОЩАТИМЕ «НЕ ЗНАЮ»!

П'ять років курсантського життя пролетіли для мене, як одна мить. І ось – довгоочікуване офіцерське звання, а з ним і скерування у новостворену військову частину, що в Артемівську на Донеччині.

військовослужбовців. Не потрібно було нікого переконувати, що, перебуваючи в постійній напрузі, боєць отримує надзвичайно великий стрес. І не чарка горілки повинна виводити його з такого стану.

А одним із напрямів моєї діяльності був і залишається показ військовикам частин, що на передовій, фільмів на військову тематику. Наприклад, «Битва за Севастополь», «А зори здесь тихие», «Нескорений», «Бойовий кінь» та багато інших. Я постійно інформую особовий склад про події в Україні та світі. За потреби, виступаю в якості психолога. За відсутності достатньої кількості офіцерів по роботі з особовим складом доводиться виконувати й їхні обов'язки. Відтак, стверджую, що усі знання, набуті в Академії, знадобилися мені нині. І

не лише з профільних кафедр: гуманітарної та морально-психологічного забезпечення, а й водіння, стрільби, тактики тощо.

Курсантам нашої Академії побажаю, перш за все, наполегливо вчитися. Адже війна ніколи не прощатиме «не знаю»! Пам'ятайте й про те, що в сучасних умовах збройного протистояння на Сході саме від рішучих та правильних дій кожного з нас залежатиме життя особового складу. Крім того, не потрібно зупинятися на досягнутому, продовжуйте своє навчання і у військах. Щоб про вас завжди говорили, як про високоосвічену людину, що є прикладом для підлеглих і обличчям Збройних Сил України.

*Лейтенант
Анастасія ДЕМ'ЯНОВА*

МИ ВДЯЧНІ ВАМ, НАШІ НАСТАВНИКИ

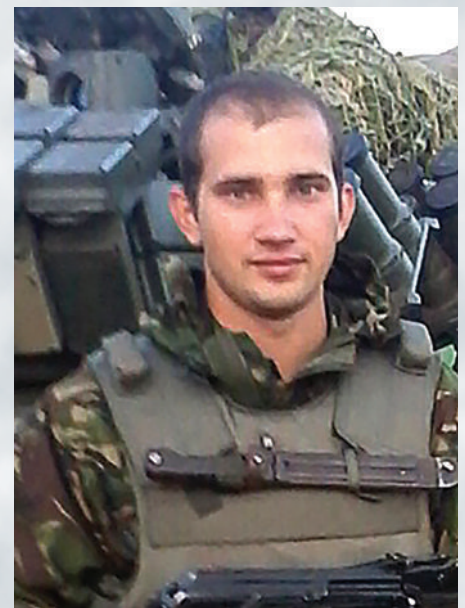
Конфлікт на Сході країни довів вирішальну роль ракетних військ і артилерії під час захисту нашої держави.

Знання та вміння, отримані в Академії, мені довелося застосовувати доволі часто. Переконався я і в тому, що для офіцера важливо не тільки бути фахівцем з артилерійської розвідки, корегування вогню артилерії, а й вміти передати ці знання і вміння своїм підлеглим, організувати їх роботу,

як надточного механізму, який не дасть збоїв. Саме це поєднання і дозволяло ефективно виконувати поставлені найскладніші завдання.

Міцним фундаментом загартування мого характеру і свідомості були не тільки відмінні оцінки під час навчання, але й, беззаперечно, особистий приклад наших науково-педагогічних працівників, офіцерів факультету. Я сміливо стверджую, що успішна служба спочатку в 11-й артилерійській бригаді, а згодом в 24-й окремій механізованій бригаді – це ваша заслуга, дорогі наші наставники.

Так що отримані знання та навички, помножені на незламний дух і жагу до перемоги, і були запорукою успіху при виконанні

найвідповідальніших завдань у найкритичніших ситуаціях війни.

Капітан Максим ЧЕРЕДЕЄВ

ПЕРШИЙ ЮВІЛЕЙ

Нещодавно оновлений Храм святкував свій перший, десятилітній, ювілей. Спільну молитву очолив Владика Ігор – Архієпископ та Митрополит Львівський УГКЦ. Співслужили Владиці колишні настоятелі храму Святого Архистратига Михаїла єпископ-помічник Стрийської єпархії Української греко-католицької церкви владика Богдан (Манишин) та настоятель гарнізонного храму Святих Первоверховних апостолів Петра і Павла отець Степан Сус.

Звертаючись до Господа, священники у спільній молитві разом із керівництвом, науково-педагогічними працівниками та курсантами просили миру та спокою для нашої Батьківщини, скорішої звитяги українського війська у боротьбі з агресором. Під час проповіді Владика Ігор подякував керівництву Академії за виховання справжніх патріотів, а майбутнім офіцерам побажав бути гідними пам'яті і слави випускників вишу, які з честю виконують свій військовий і професійний обов'язок, жертвуючи іноді і найціннішим – власним життям.

По завершенні Божественної літургії Архієпископ та Митрополит Львівський УГКЦ Владика Ігор подарував начальнику Національної академії сухопутних військ генерал-лейтенанту Павлу Ткачуку портрет митрополита Андрея Шептицького. У свою чергу, очільник вишу нагородив Владика та присутніх священників за віддану і жертвну працю на пастирській ниві почесною відзнакою Академії.

Термін «капелан» пов'язують з ім'ям Святого Мартіна Турського. За легендою, саме у IV столітті Мартін, який на той час був солдатом, поділився з жебраком, що замерзав, своєю накидкою – «капою». Відтоді її власне і почали вшановувати у війську, а відтак, створювати «капели», тобто пересувні храми, що брали з собою у походи. Священників, які правили в них, називали «капеланусами». З 1949 року Женевська конвенція затвердила, що капелани жодним чином не вважаються особами, які беруть участь у бойових діях. Навпаки, вони допомагають військовикам справляти їхні духовні потреби, несуть слово Боже у війська. Відтак, сама історія довела: духовне наставництво та моральна підтримка військовослужбовцям потрібна. Особливо нині, в період збройного протистояння на Сході нашої держави. Десятки священнослужителів різних конфесій знаходяться поряд із захисниками Вітчизни, Божим словом допомагають їм переборювати тяготи та незгоди цієї неоголошеної війни.

До речі, вперше священники відвідали українських воїнів з проголошенням незалежності України. Але це були поодинокі кроки з боку усіх конфесій. Більш комплексно армійські підрозділи душпастирською діяльністю охопили протягом 1996-1997 рр. А студенти львівської духовної семінарії Святого Духа зважилися проповідувати Слово Боже саме серед курсантів вишу. І згодом це співробітництво стало постійним. А 2000 року виникла ідея щодо відновлення храму, що був розташований на території вишу та, на жаль, не використовувався за своїм прямим призначенням. І лише 2005 року на той час Архієпископ Львівської Архієпархії Ігор Возняк освятив храм архистратига Михаїла. Відтоді він діє як повноцінна церква на території нашої Академії.

Тетяна КУЦАК

ТІЛЬКИ НА

Поява будь-якого твору – завжди подія. В один із вихідних днів листопада в Академії було презентовано книгу військового капелана отця Андрія Зелінського «Соняхи».

На виступі перед численною курсантською аудиторією автор розповів, що це видання – про друзів і для друзів, а тому написане з любов'ю та щирою вдячністю. У ньому зібрані роздуми про глибоке людське, про духовний вимір нашого досвіду війни та про справжню любов, здатну перемінити людину і сонце, а наш спільний біль – на радість надії.

– Адже хлопці, про яких йдеться, – молоді офіцери Збройних Сил України, – втілення відданої та жертвної служби своєму народові, щирої, щедрої та до кінця вірної любові. Відтак, книжка водночас є даниною їхній світлій пам'яті. Коли Україну огорнула непроглядна темрява, вони соняхами запалили на полях нашої журби, – каже священник.

Отець Андрій доволі часто буває в зоні АТО, не лише духовно укріплюючи наших воїнів, а й займаючись волонтерською діяльністю. Його співпраця з Міноборони України, спілкування із захисниками нашої землі там, на Донбасі, є досить помітними.

Книга «Соняхи» ніби віддзеркалює цей бік життя автора: у ній роздуми, спостереження, багато у чому філософські погляди духовності на такі явища, як патріотизм, самопожертву, обов'язок. Невеличка за форматом і обсягом, вона містить чимало фотографій,

ЛЮБОВ ЗДАТНА ПЕРЕМОГУ!

які нагадують нам про молодих офіцерів – випускників нашого видового військового навчального закладу: капітанів Степана Воробця (04.06.1987 – 28.06.2014), Дана Колесника (30.12.1989 – 26.10.2014), Максима Савченка (05.03.1989 – 19.07.2014), Володимира Марковського (11.06.1988 – 20.01.2015), Юрія Бутусова (13.03.1989 – 16.02.2015), старших лейтенантів Євгенія Зеленського (28.01.1991 – 17.06.2014), Євгена Подолянчука (04.07.1991 – 19.09.2014), Дмитра Іваха (01.10.1989 – 18.01.2015) та інших.

У цих дужках – дати коротких життів. На світлинах – усміхнені, сповнені щастя обличчя. Саме вони, вчорашні курсанти, загинули молодими офіцерами, захищаючи територіальну цілісність і недоторканність нашої держави там, на її Сході. Вони є прикладом і орієнтиром для нашої молоді, їхню пам'ять ми берегтимемо із гордістю! У «Соняхах» є чимало цікавих і зворушливих текстів – «Ми у вас віримо!», «Марш», «Письмо російському солдату» (рос. мовою. – **Прим. авт.**), «З Богом!», «Випусники», «Про сепаратизм духовний», «Лист брату», «Пасха Господня»...

Наприкінці читаєш, наприклад, про таке: ...«водам великим любові не згасити, ані рікам її не затопити...» (**Пісня Пісень 8,7**)

Єдина сила, здатна генерувати життя, – це любов. Адже вона за своєю суттю є даруванням – щирим і щедрим, вірним і відданим даруванням себе з метою утвердження у повноті життя іншого. Коли любимо, віримо у перемогу нашої любові, бажаємо добра і намагаємося зробити усе, від нас залежне, щоб його реалізувати. Любов не може меркантильно вимірювати кількістю зробленого, вона впевнено живе лише у щедро подарованому. Любити – це ділитися собою! Без любові не можна. Навіть воювати... Йти без любові на фронт не можна поготів! Той, хто вирушає на передову та озброєний лише ненавистю – уже переможений. Він може виграти битву, але він не зможе перемагати! Тільки любов здатна перемагати!»

Отже «Соняхи» вже в академічній бібліотеці. Читайте!

Одразу по завершенні презентації я поспілкувався з автором книги «Соняхи» військовим капеланом отцем Андрієм Зелінським і задав йому декілька запитань.

– Книжка побачила світ зовсім недавно. Який її наклад?

– Перші дві тисячі вже розійшлися. Зараз видрукувана ще така ж кількість.

– Чому її презентація відбувається саме в Національній академії сухопутних військ?

– Десять років тому військовоє капеланство почалося у її стінах, тоді ще у Військовому інституті. Тут розпочинав свою роботу і я. До речі, перед вами – перший військовий капелан, який побував у зоні АТО. У мене дуже багато друзів і тут, і там, на передовій, серед випускників Академії. Часто спілкуюсь із батьками загиблих офіцерів, їхніми рідними.

– Хто допоміг у роботі над книгою, її виданні?

– Автор світлини на обкладинці – старший лейтенант Олексій Халабуда. Поліграфія, редагування, коректура – видавництво Старого Лева. Головним помічником присвячені у книзі рядки: «Найкращим у світі захисникам найкращої у світі Вітчизни, моїм друзям і бойовим побратимам, офіцерам Збройних Сил України з вдячністю за роки дружби!»

Ігор МОСЕЙЧЕНОК

Майже від початку проведення Антитерористичної операції на Сході нашої держави науково-педагогічні працівники та офіцери Національної академії сухопутних військ відбували в зону ведення бойових дій. Повертаючись до видового вишу з набутим бойовим досвідом, вони впроваджують суттєві зміни в навчальний процес. Трансформуються навчальні плани й програми, левову частку займають практичні заняття. Окрім цього, достатньо у нас й офіцерів-випускників Академії, які, повернувшись після горнила війни, очолюють курсантські підрозділи. Їхні знання та навички – безцінні для навчально-виховного процесу.

«Я ПИЩАЮСЬ НАШИМИ ВИПУСКНИКАМИ!»

Серед них – капітан Дмитро Селіванов, який після піврічного перебування у зоні АТО повернувся у рідну альма-матер. Він усвідомлює, що лише професіонали можуть перемогти у цьому нелегкому протистоянні та повернути втрачені території. Звісно, це непросте завдання і швидко з ним не впоратись. Але створивши потужне військо, з патріотично налаштованими військовиками, перемогти ворога вдасться.

Народився і виріс Дмитро у Сімферополі. Батьки не могли уявити, що юнак обере військову кар'єру. І коли син вступив до Кримського республіканського ліцею з посиленою фізичною підготовкою, вони зрозуміли: бізнес-династії у них не буде. Хоча плекали надію, що за рік-два він «перегорить», особливо після суворої дисципліни, чіткого розпорядку дня та постійних фізичних навантажень. Та за час навчання Дмитро тільки зміцнів у своєму переконанні стати офіцером, і

невдовзі вступив на факультет бойового застосування військ Одеського інституту Сухопутних військ, який згодом передислокували у Львів.

Час навчання промайнув швидко. Все було: і втома від щоденних тренувань роти почесної варти, і радість від перших досягнень польового вишколу. Але ніколи Дмитро не шкодував, що пов'язав своє життя з суворими армійськими буднями. А 2010 року після випуску новоспечений лейтенант прибуває служити до 36-ї бригади берегової охорони, що в Криму, у Перевальному. За два роки стає командиром 1-ї гірсько-піхотної роти, тривалий час виконує обов'язки начальника розвідки гірсько-піхотного батальйону.

2014 рік. Його колектив першим зустрів російського агресора. Саме з блокади українських військових частин на півострові розпочалось загарбання українських земель.

Березень став для Селіванова справжнім відкриттям: він і уявити не міг, що в якості інтервента опиниться східний сусід. А коли в переддень Міжнародного жіночого дня перед частиною з'явилися «зелені чоловічки» і блокували військову частину, Дмитро підняв свою роту за бойовою тривоєю.

Це був найдовший місяць в його житті. Події дворічної давнини згадує з сумом.

– Ми всі були шоковані. А коли під частину з'їхалася ворожа бронетехніка, ми з офіцерами та підлеглими зрозуміли: швидко це все не закінчиться. Але ще більше ми були занепокоєні тим, що керівництво бригади не приймає жодних рішень. Натомість проводили відверту ворожу агітацію, – говорить співрозмовник. – Коли командир бригади зібрав усіх військовослужбовців і почав розповідати, як нам добре буде служити в російських збройних силах, ми зрозуміли: нас зрадили. Це було найбільшим розчаруванням. А потім офіцери, з якими ти слухав, один за одним почали переходити на бік ворога. Хтось купився на гроші, хтось на квартиру й інші обіцянки. Але були й справжні офіцери, які сказали категоричне «НІ!». Передусім це були військовослужбовці з мого підрозділу та розвідувальної роти, які пам'ятали, коли і кому присягали на вірність!

Протягом трьох тижнів, перебуваючи в облозі, українські військовослужбовці намагались хоч якось протистояти зрадникам. Але тиск на них з боку керівництва бригади щодня міцнішав. З полегшенням зітхнули, коли були сформовані списки тих, хто відбуде на материкову Україну до Очакова. Не зрадили Батьківщині більше ста чоловік. Саме вони невдовзі відбули на полігон Широкий Лан для відпрацювання бойової взаємодії підрозділів.

– Відверто кажучи, ми були такі злі, що прагнули якомога швидше зустрітись з ворогом. Саме усвідомлення того, що сталося щось несправедливе, підштовхувало нас до цього, – говорить Дмитро. – Я вже тоді хотів їхати у зону проведення Антитерористичної операції.

Але перед моїм підрозділом поставили інше завдання: відбути до Одещини. Над нею тоді також нависла така ж загроза, як і над Кримом, над Донбасом. А ще поряд Придністров'я. В самій Одесі – непевна соціально-політична ситуація. Тільки й розмов, що про республіки на кшталт так

званих ДНР та ЛНР... Словом, невдовзі ротно-тактична група Селіванова облаштувала блокпости по всьому периметру кордону Одеської області.

А далі були довгі дев'ять місяців несення варті. Дмитро стверджує, що очікування ворога в ті дні було для них гірше за самого ворога. Як командир підрозділу, він особисто перевіряв, як провадиться служба на блокпостах. За день він оглядав по кілька з них. Особливу увагу приділяв тим, хто не витримував напруги і, як кажуть, зривався. Із стресового стану таких потрібно було виводити. Комусь достатньо було твердого командирського наказу, а для когось – душевні бесіди. Та з часом стан справ у підрозділі стабілізувався.

Лише у листопаді 2014 року капітан Дмитро Селіванов відбув у зону проведення АТО. Широкине та Авдіївка – це саме ті райони, де офіцер таки зустрівся з ворогом. Про бойові дії не хоче розповідати. Говорить коротко: це його обов'язок. Та пригадуючи події минулорічної осені, «прокручуючи» хроніку, яка рясніла

щоденними бойовими діями, розумію небагатослів'я Дмитра...

– Війна – це завжди адреналін та максимальне напруження, готовність до дії, – говорить Селіванов. – Уявіть, твій підрозділ займає позиції та розпочинає виконувати завдання, а з повітря його накривають «гради»... Я скажу про інше: на війні я зустрічався з багатьма нашими випускниками, і зізнаюся, що пишаюсь ними. Це відважні та мудрі командири. І вирости вони із вчорашніх курсантів!..

Гадаю, саме усвідомлення того, що вчорашні курсанти гідно проявляють себе під час збройного протистояння з агресором і вплинуло на рішення офіцера повернутися до рідного вишу. Можливо, він хоче бути поряд з тими, хто продовжить ратну справу вихованців Академії? Про це Селіванов не обмовився жодним словом. Однак, вочевидь, далеко не випадково він обіймає посаду курсового офіцера!

*Майор Ірина ШАПОВАЛОВА
Фото з архіву капітана
Дмитра Селіванова
На знімках: Крим, 2014 рік*

Лютий 2014-го. Донецьк. Центральна міська площа. Триває запис добровольців у лави сепаратистів. У списку, який тримає в руках дівчина, вже тисячі прізвищ. Ці люди під гаслами «Росія!» були готові боротися проти України та її народу.

Мій співрозмовник згадав ці події та промовив:

– Особисто для мене усе почалося саме таким чином. Те, що відбувалося, приголомшило...

Сьогодні старший сержант Володимир Зеленков завершив навчання на першому курсі за спеціальністю «Виховна та соціально-психологічна робота». У ЗС України він з 2008 року. Донеччанин. Брав участь у бойових діях у зоні АТО. За мужність наказом Начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України нагороджений медаллю «За взірцевість у військовій службі» III ступеня.

«У НАШИХ РУКАХ – ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА МАЙБУТНЄ ДЕРЖАВИ»

– Розпочиналася моя армійська біографія у 93-й окремій механізованій бригаді на Дніпропетровщині. Після призову проходив службу у реактивному арtdивізіоні. Потім уклав контракт, а наступного року поступив на навчання у Військовий коледж сержантського складу Академії сухопутних військ. За три роки випустився молодшим сержантом, і як автомобіліст був скерований у Донецький зональний відділ ВСП (Військової служби правопорядку. – Авт.) на посаду техника відділення військової інспекції безпеки дорожнього руху.

... З початку АТО наш підрозділ опинився в епіцентрі бойових дій. Ранок 3 березня 2014-го не відрізнявся від інших, але о 7.30 нас сповістили про загальну військову тривогу. З 4 березня я вже виконував бойові завдання з супроводження бойової техніки різних військових частин. А це – подолання численних перешкод, виїзд з оточення, пожежі на дорогах, вороже налаштоване мирне населення, об'їзд сепаратистських блокпостів. 1 травня від керівництва надійшла телеграма про переформування підрозділу ВСП у бойову одиницю в зв'язку з активізацією терористичної діяльності противника та намірами сепаратистів захопити Донецький аеропорт. Саме цей день я вважаю початком своєї участі в АТО.

Там я виконував різні завдання, більшість з яких виходили за рамки моїх посадових обов'язків. Я був і стрільцем, і гранатометником, і забезпечував безпосередню життєдіяльність підрозділу.

Якщо ви думаєте, що я не відчував страху, то помиляєтеся. Адже військові – теж люди, і нам властиві

жаль, співчуття і страх. Але не панічний, непереборний, а скоріше бажання зберегти життя підлеглого особового складу, не допустити панування терористів на українській землі. Єдиний шлях досягти цього – подолати емоції, сказати собі, що ТИ можеш це зробити, і на даний момент життя належить не лише тобі, а й Батьківщині.

Скажу відверто: інколи зробити подібне було надзвичайно важко. Пригадаю лише один епізод...

Це сталося у ніч з 20 на 21 липня 2014-го.

Напередодні двох наших контрактників в Авдіївці захопили сепаратисти. Скориставшись мобільним телефоном одного, вони вийшли на нашого командира та запропонували усьому особовому складу скласти зброю. «Відпустіть лише своїх строковиків», – сказав ватажок незаконного збройного формування. Усі ми, звісно, на такі умови не погодилися і далі почули: «Тоді готуйтеся! Спочатку ми вас «градами» накриємо, а потім танками «відпрацуємо». Добре, що на підмогу до нас прибули три танки та дві БМП, адже бойовики свою обіцянку виконали. Десь після 22-ї години наші позиції прилетіли РС, потім почали рух танки противника. Напад ми відбили. Саме тоді загинув мій друг рядовий Сергій Лихачьов: снаряд влучив в окоп, де він намагався сховатися від вогню.

Загалом під Авдіївкою ми витримали більше десятка боїв. Це було по-справжньому страшно, адже наша стрілецька зброя була безсилою перед артобстрілами та вогнем бронетехніки ворога.

Під час спілкування із Володимиром ми приділили увагу не лише Антитерористичній операції,

а й багатьом, так би мовити, життєвим питанням, з яких складається сьогодення.

Його розповідь про батьків у дечому вражає. Тато, Михайло Володимирович, багато років прослужив у ДСНС, нещодавно у званні майора вийшов на пенсію та проживає у Костянтинівці, тобто на території, яка підконтрольна Україні.

– Із мамою я взагалі не спілкуюся, – каже Зеленков. – Вона вважає, що я вбиваю дітей, що я каратель.

«Навіщо ти прийшов на нашу землю?» – докоряла сину ще на початку бойових дій на Донбасі Інна Олексіївна. У неї своя правда, і сина свого вона вважає загарбником, адже служить він у Збройних Силах України. Батьки Володимира розлучилися вже давно, і кожний має свою родину. Але усе ж таки...

– Думаю, що «гібридна війна» зламала родинні зв'язки у багатьох наших людей, – говорить Володимир. – У мене вже своя сім'я – дружина Олена та трирічний син Артем, яких я дуже люблю.

– А як ти опинився у серед курсантів Академії сухопутних військ? Як навчаєшся? Про що мрієш?

– Мріяв про подальше навчання ще після коледжу. Причому обов'язково у військовому виші.

Минулого року моя мрія здійснилася. Ще під час АТО я пересвідчився у тому, що наше військо потребує досвідчених офіцерів. А ще нам потрібні справжні патріоти. Наприклад, мене під час служби у зоні Антитерористичної операції найбільше за все підтримували думки про Батьківщину. Звичайно, ми – майбутні офіцери, але перш за все – сини, батьки та брати. А, отже, Україна є не абстрактним поняттям, не уявною державою, а НАШОЮ Батьківщиною.

Сам я народився та виріс у Донецьку, тому участь в АТО стала для мене справою честі. «Я захищаю СВОЮ землю», – ця думка не виходила в мене з голови. І саме віра в правильність своєї справи додавала мені сил.

Усі ми є військовослужбовцями, а отже, повинні сумлінно виконувати військовий обов'язок, і якими б важкими не були часи, НІКОЛИ не зраджувати Військовій присязі. По одному судять про всіх. На кожного солдата, а особливо офіцера, скерована увага суспільства. Тож неважливо, закінчили ми військову кафедру чи військовий навчальний заклад, – ми ОБЛИЧЧЯ нашої армії.

Допомагала подолати страх і дружня підтримка. І якщо деякі, аби випробувати на міцність дружбу

«їли пуд солі», то наша дружба проходила випробування під вогнем «градів» і мінометів. І зрештою виявилась сильніше. Багато з моїх товаришів зараз здобувають офіцерське звання, але ще більше – на передовій. І не можна не думати про них, не підтримувати, зателефонувавши, банальним: «Привіт, як справи?» – заздалегідь знаючи відповідь.

За час навчання в Академії ми отримуємо знання по роботі з озброєнням і технікою, управління особовим складом, підтримки морально-психологічного стану підлеглих на високому рівні.

Впевнений, що ці знання та навички будуть у нагоді при подальшому проходженні військової служби. Отже, в наших руках – відповідальність за майбутнє цілої держави.

Вірю у слова Володимира. Свій патріотизм і готовність віддати особисте життя за Україну, яку він любить, старший сержант Зеленков доводить не словами, а справою.

Ігор МОСЕЙЧЕНОК

На знімках:

Фото Юрія Шагова та з архіву редакції

СЬОГОДНІ - СОЛДАТ, ЗА ТРИ МІСЯЦІ - ОФІЦЕР, або *Пройди підготовку,* ЯКЩО МАЄШ ВИЩУ ОСВІТУ!

Подібного в Українському війську ще не було. З осені у Національній академії сухопутних військ функціонують курси підвищення кваліфікації військовослужбовців рядового та сержантського (старшинського) складу, що мають вищу освіту та проходять військову службу за призовом під час мобілізації.

Як розповів начальник навчального відділу вишу полковник Олексій Шевченко, термін навчання цієї категорії військовослужбовців складає 12 тижнів, а навчальна план-програма курсів розглянута та рекомендована Вченою радою Академії.

– Її складено на виконання доручення Міноборони України стосовно впровадження в дію рішення РНБО України щодо організації підготовки осіб рядового і сержантського складу з вищою освітою, призваних на військову службу під час мобілізації, у вищих військових навчальних закладах і військових навчальних підрозділах вишів, – розповів офіцер.

Як з'ясувалося, сьогодні навчання на курсах проходить перший набір військовослужбовців, які вже у грудні отримають звання молодшого лейтенанта. Це – піхотинці, представники наземної артилерії, інженерних підрозділів, фахівці мобілізаційної роботи та роботи з особовим складом тощо.

– **Набуття компетентностей слухачів відбувається переважно на полігоні,** – розповів викладач курсів на кафедрі тактики підрозділів бойового (оперативного) забезпечення полковник у відставці Василь Мельник. – **Наприклад, фахівець інженерних**

військ має отримати багато загальнопрофесійних і спеціальних знань. Він має набути й чимало навичок. Скажімо, вміння діяти індивідуально або у складі малочисельної групи на території, яка захоплена противником, управління підрозділом під час ведення розвідки у різних видах бою.

Той, хто проходить підготовку на кафедрі, у кінцевому результаті має вміти організувати розмінування місцевості та об'єктів, виконання робіт з влаштування і подолання невибухових та мінно-вибухових загороджень, ведення інженерної розвідки місцевості та інженерного забезпечення бойових дій тощо.

... – **Він повинен навчитися творчо застосовувати на практиці положення бойових статутів тощо. Одним словом, усього не перелічити,** – підкреслили офіцери кафедри.

По завершенні навчання усі слухачі курсів повинні пройти комплексний екзамен, зміст якого визначається окремою програмою, що розроблена випусковою кафедрою та затверджена встановленим порядком.

– **Начальником згаданих курсів є підполковник В'ячеслав Кришук, а загальне керівництво**

покладено на заступника начальника Академії з наукової роботи полковника Андрія Слюсаренка, – додав заступник начальника вишу з навчальної роботи Олексій Красюк.

Усі випускники курсів підвищення кваліфікації по закінченні навчання отримують відповідне посвідчення, а офіцерське звання – ще під час перебування в Національній академії сухопутних військ.

Наприклад, на кафедрі мобілізаційної, організаційно-штатної, кадрової роботи та оборонного планування, де начальником кандидат військових наук полковник Ігор Якименко, на курсах підвищення кваліфікації проходять підготовку 22 слухачі. Як зазначив заступник начальника кафедри підполковник Юрій Сенюк, навчання здійснюється за напрямками: організаційно-мобілізаційна робота в органах військового управління та військах (силах); мобілізаційно-кадрова робота у військових комісаріатах; обробка інформації оборонного планування та комплектування особовим складом військ (сил) і ведення обліку чисельності. Саме такий фах й отримають слухачі разом з первинним офіцерським званням «молодший лейтенант».

Усі вони будуть скеровані до військкоматів та проходитимуть подальшу службу на офіцерських

посадах. Як вона продовжуватиметься? Як опинились деякі військовослужбовці на згаданих курсах?

Старший солдат Віктор Охрименко прибув на навчання з Приазовського РВК, що у селищі міського типу Запорізької області. У свій час закінчив Таврійський агротехнологічний університет, за фахом «інженер-механік сільськогосподарського виробництва». Випускником вишу був призваний на строкову військову службу. Відслужив півтора року, повернувся додому. Під час мобілізації пішов до війська добровольцем. По завершенні навчання на курсах виконуватиме обов'язки офіцера відділу обліку та бронювання.

Схоже, що на Охрименка в Українському війську чекає тривала кар'єра, адже йому сьогодні тільки 23 роки. А ось сержанту Василю Бовшу виповнилось вже 38. 1996 року він після строкової служби був звільнений у запас, а минулого року призваний згідно з планом мобілізації. За час цивільного життя, закінчив МАУП, працював у галузі адміністративного менеджменту. У Києві на нього чекають дружина та троє дітей. Василь Іванович продовжуватиме службу офіцером мобілізаційного відділення столичного Дніпровського райвійськкомату. На запитання «Чи буде комфортно в такому віці у званні молодшого лейтенанта?» відповідає:

– Налаштований продовжувати військову службу й надалі. Час сьогодні такий. Зрештою, не тільки за зірочками на погонах складають враження про людину, а й за її ставленням до дорученої справи.

Ігор МОСЕЙЧЕНОК

Головний редактор
Ігор МАХНО

Редакційна колегія:
Павло ТКАЧУК
Юрій ГУСАР
Ігор МОСЕЙЧЕНОК

Дизайн та верстка:
Ірина ШАПОВАЛОВА

Думка редакції не завжди збігається з думкою авторів. Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право використовувати матеріали, редагувати та скорочувати їх на свій погляд. Листи, рукописи, фотоматеріали не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами – лише на сторінках журналу.

При використанні матеріалів посилання на журнал обов'язкове.

Журнал зареєстровано в Міністерстві юстиції України.

Свідоцтво про державну реєстрацію:
серія КВ № 17548-6398Р
від 17.03.2011 року

Віддруковано
в друкарні Національної
академії

сухопутних військ
імені гетьмана
Петра Сагайдачного

Обсяг – 10 друк. арк.
Замовлення
№83 від 27.11.15
Наклад – 500 прим.

**ОФІЦЕР
УКРАЇНИ**

Журнал Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного